

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних відносин і права
Кафедра германської філології та перекладознавства

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістр

Освітній рівень

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 035 Філологія

Шифр і назва спеціальності

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша - англійська

на тему: **Сучасні медичні лімерики: лексичні та прагматичні
аспекти перекладу**

Шифр 21160

Виконала:

студентка 2 курсу, група ФПАмз-21-1

Підпис

М. М. Ротар

Ініціали, прізвище

Керівник: к. філол. н., професор

Вчене звання, науковий ступінь

Підпис

О. В. Ємець

Ініціали, прізвище

Нормоконтроль: к. пед. н., доцент

Вчене звання, науковий ступінь

Підпис

О.О. Мацюк

Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:

Зав. кафедри проф. Бойко Ю.П.

“ ” _____ 2022 р.

АНОТАЦІЯ

Наше життя неможливо уявити без гумору. В сучасному суспільстві він дуже важливий. Найбільше серед усього розмаїття гумору цінується саме англійський гумор. Оскільки в останні два роки світом шириться пандемія COVID-19, люди відчують депресію, занепад фізичних і моральних сил. Тому гумор допомагає подолати сум та депресію, а також підтримати душевний стан цієї ситуації. Одним з відомих жанрів англійської гумористичної поезії є лімерик. Сучасні лімерики коронавірусної тематики набули значної популярності і відображають душевну стійкість англійського народу.

Актуальність дослідження полягає в інтересі науковців до медичної термінології, пов'язаної з пандемією COVID-19, та перекладом цих термінів в текстах різних жанрів.

Об'єктом дослідження стали лексичні та стилістичні засоби сучасних медичних лімериків.

Предметом дослідження виступають прийоми перекладу лексико-стилістичних та синтаксичних засобів у лімериках.

Мета роботи полягає у визначенні основних лексичних та стилістичних засобів такого жанру гумористичної поезії, як лімерики, та встановленні прийомів їх перекладу.

Мета дослідження передбачає вирішення таких завдань:

- охарактеризувати історію та структуру лімериків;
- встановити особливості стилю лімериків Е. Ліра;
- визначити семантику та функції медичних термінів у сучасних лімериках;
- виявити стилістичні та синтаксичні засоби у медичних лімериках та їх прагматичний ефект;
- перекласти 25 медичних лімериків;

- охарактеризувати лексичні трансформації та стилістичні прийоми перекладу медичних лімериків, використані для збереження прагматичного ефекту.

Матеріалом дослідження слугували медичні лімерики 2020-2022 років.

Методи дослідження включають:

- метод контекстуального аналізу для встановлення значень лексичних одиниць;
- метод стилістичного аналізу для визначення видів стилістичних засобів;
- метод зіставного аналізу для виявлення прийомів перекладу медичних термінів та іншої лексики у лімериках;
- елементи кількісного аналізу.

Наукова новизна роботи зумовлена тим, що вперше досліджуються функції медичної лексики у лімериках; визначаються прийоми перекладу медичних лімериків в залежності від лексичних та стилістичних особливостей.

Теоретичне значення магістерської роботи полягає класифікації стилістичних засобів у медичних лімериках.

Практична цінність дослідження визначається можливістю використання його результатів у викладанні курсу теорії та практики перекладу.

Апробація роботи. Результати роботи обговорювались на XIV Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції “Іноземні мови в ужитку: академічні та професійні аспекти”, 6 квітня, 2022 року, у м. Хмельницький та опубліковано доповідь “Сучасні медичні лімерики: функціонально-стилістичний та перекладацький аспекти”// Збірник тез доповідей за матеріалами XIV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції “Іноземні мови у використанні: академічні та професійні аспекти”, Хмельницький, 2022, С. 35-37.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Основний зміст дослідження викладено на 76 сторінках. Повний обсяг дослідження – 85 сторінок.

У результаті виконаної роботи було визначено поняття “гумор”, “лімерик” та форми гумору.

Під час дослідження ми виявили, що у зв’язку з пандемією коронавірусу виріс інтерес до медицини, медичної термінології, медичної літератури. Тому під час локдауну, перебуваючи на самоті чи в обмеженому колі спілкування, автори виражали своє розуміння ситуації саме завдяки лімерикам.

Протягом написання дипломної роботи ми переклали та проаналізували 25 лімериків різних авторів. Під час дослідження було визначено використання таких виразових засобів (тропів), як гіпербола, метафора, метонімія, антитеза. Серед проаналізованих текстів поширеною є гіпербола. В лімериках гіперболізуються пасивний спосіб життя внаслідок локдаунів, збитки, які завдав коронавірус економіці, великий аспект поширення цього вірусу. В роботі гіперболу ми переклали різними способами, використавши повну заміну гіперболи, антонімічний, синонімічний та дослівний переклади.

Крім гіперболи, яка досить часто зустрічається у лімериках, є багато й інших стилістичних засобів, що вживаються у лімериках. Серед них можна назвати метафору, метонімію, градацію, антитезу. Метафору, наприклад, ми переклали такими ж способами, як і гіперболу: повною заміною тексту оригіналу, синонімічним та дослівним перекладами.

Також під час дослідження ми перекладали та аналізували загальні медичні терміни. У роботі вони зустрічаються практично в кожному лімеріку. Це такі медичні терміни, як: COVID, pandemic, virus, protective mask, lockdown, social distancing, depression, melancholy. Ми переклали їх дослівно. Є лімерики, в яких відсутній будь-який медичний термін, але в перекладі ми вжили такий термін, або вилучили слово. Найбільш вживаним

медичним терміном є слово “COVID”. Воно вживається у 7 лімериках. Слово “virus” вживається у 6 лімериках, слово “lockdown” – 5 лімериках.

Отже, серед тропів в аналізованих поезіях найбільшу частотність має гіпербола. Вона зустрічається у 15 з 25 творів. Наступною йде метафора (у 8 творах), потім – іронія (у 7 творах), далі – антитеза (у 4 творах), градація та метонімія (у 2 творах), оксиморон (у 1 творі).

Ключові слова: гумор, англійський гумор, лімерик, медична термінологія, медичний лімерик.

SUMMARY

It is impossible to imagine our life without humor. It is very important in modern society. English humor is most appreciated among all the variety of humor. Since the COVID-19 pandemic has spread throughout the world in the last two years, people feel depressed, and their physical and moral strength declines. Therefore, humor helps to overcome sadness and depression, as well as to support the state of mind of this situation. One of the famous genres of English humorous poetry is the limerick. Modern limericks on the coronavirus theme have gained considerable popularity and reflect the mental stability of the English people.

The relevance of the research lies in the interest of scientists in medical terminology related to the COVID-19 pandemic and the translation of these terms in texts of various genres.

The object of the study was the lexical and stylistic means of modern medical limericks.

The subject of the study is the techniques of translation of lexical-stylistic and syntactic means in limericks.

The aim of the work is to determine the main lexical and stylistic means of such a genre of humorous poetry as limericks, and to establish methods of their translation.

The aim of the research involves solving the following **tasks**:

- describe the history and structure of limericks;
- to establish the features of the style of E. Lear's limericks;
- to determine the semantics and functions of medical terms in modern limericks;
- identify stylistic and syntactic devices in medical limericks and their pragmatic effect;
- translate 25 medical limericks;
- to characterize the lexical transformations and stylistic techniques of translation of medical limericks used to preserve the pragmatic effect.

Medical limericks of 2020-2022 served as the **research material**.

The methods of research include:

- the method of contextual analysis to establish the meanings of lexical units;
- method of stylistic analysis to determine types of stylistic means;
- a method of comparative analysis to identify methods of translation of medical terms and other vocabulary in limericks;
- elements of quantitative analysis.

The scientific novelty of the work is due to the fact that the functions of medical vocabulary in limericks are investigated for the first time; methods of translation of medical limericks are determined depending on lexical and stylistic features.

The theoretical significance of the master's work is the classification of stylistic devices in medical limericks.

The practical significance of the research is determined by the possibility of using its results in teaching the course of translation theory and practice.

The approbation of the research. The results of the work were discussed at the XIV All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference “Foreign Languages in Use: Academic and Professional Aspects” on April 6, 2022, in the city of Khmelnytskyi, and the report “Modern Medical Limericks: Functional, Stylistic and Translational Aspects” was published. / Collection of theses of reports based on the materials of the XIV All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference “Foreign Languages in Use: Academic and Professional Aspects”, Khmelnytskyi, 2022, pp. 35-37.

The structure of research. The work consists of an introduction, two chapters, conclusions and a list of used sources. The main content of the study is laid out on 76 pages. The full scope of the study is 85 pages.

As a result of the work performed, the concepts of “humor”, “limerick” and forms of humor were defined.

During the research, we discovered that due to the coronavirus pandemic, interest in medicine, medical terminology, and medical literature has increased. Therefore, during the lockdown, being alone or in a limited circle of

communication, the authors expressed their understanding of the situation thanks to limericks.

During the writing of the thesis, we translated and analyzed 25 limericks by different authors. During the research, the use of such expressive means (tropes) as hyperbole, metaphor, metonymy, and antithesis was determined. Hyperbole is common among the analyzed texts. Limericks hyperbolize the passive lifestyle due to lockdowns, the damage caused by the coronavirus to the economy, a large aspect of the spread of this virus. In the work, we translated hyperbole in various ways, using full replacement of hyperbole, antonymic, synonymous and literal translations.

In addition to hyperbole, which is quite common in limericks, there are many other stylistic devices used in limericks. Among them, we can name metaphor, metonymy, gradation, antithesis. Metaphor, for example, was translated in the same way as hyperbole: full replacement of the original text, synonymous and literal translations.

Also during the research we translated and analyzed common medical terms. In work, they are found in almost every limerick. These are such medical terms as: COVID, pandemic, virus, protective mask, lockdown, social distancing, depression, melancholy. We translated them verbatim. There are limericks in which there is no medical term, but in the translation we used such a term or removed the word. The most commonly used medical term is the word "COVID". It is used in 7 limericks. The word "virus" is used in 6 limericks, the word "lockdown" is used in 5 limericks.

So, among the tropes in the analyzed poems, hyperbole has the highest frequency. It is found in 15 out of 25 works. Next comes metaphor (in 8 works), then irony (in 7 works), then antithesis (in 4 works), gradation and metonymy (in 2 works), oxymoron (in 1 work).

Key words: humor, English humor, limerick, medical terminology, medical limerick.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЛІМЕРИКИ ЯК РІЗНОВИД АНГЛІЙСЬКОГО ГУМОРУ ...	8
1.1. Англійський гумор та його особливості.....	8
1.2. Історія виникнення лімериків.....	25
1.3. Едвард Лір як автор лімериків.....	29
1.4. Функції медичних термінів в художніх текстах.....	35
Висновки до Розділу 1.....	41
РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНИХ ЛІМЕРИКІВ.....	43
2.1. Стилiстичнi прийоми перекладу гiперболи у медичних лiмериках.....	43
2.2. Стилiстичнi прийоми перекладу метафоричної та метонiмiчної образности у медичних лiмериках.....	51
2.3. Прийоми перекладу медичних термiнiв у лiмериках.....	62
Висновки до Розділу 2.....	74
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	76
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79

ВСТУП

Важко уявити будь-яку культурну систему без сміхової культури та гумору, які були і є невід'ємною складовою суспільства. В сучасному суспільстві гумор дуже важливий і без нього практично неможливо обійтись. Існує безліч форм гумору: іронія, пародія, анекдот, сатира, жарт, каламбур тощо. Гумор буває різним: дотепним, грубим, фізіологічним, чорним, добрим. Але найбільше серед цього розмаїття цінується саме англійський гумор. Саме англійців вважають майстрами найвишуканіших жартів.

В останні два роки пандемія коронавірусу (або COVID-19) викликала хвилювання та страх у людей. Цей вірус вплинув не лише на економічну ситуацію в більшості країн світу, а й на соціальне становище та психологічний стан мільйонів людей. Багато людей відчувають депресію, занепад фізичних і моральних сил внаслідок відсутності спілкування. Тому гумор допомагає подолати сум та депресію, а також підтримати душевний стан в цій ситуації. Англійський гумор відрізняється лаконічністю, тонкістю та дошкульністю. Одним з відомих жанрів англійської гумористичної поезії є лімерик. “Батьком” лімериків вважають Едварда Ліра. Саме завдяки йому лімерики стали дуже популярним жанром в Англії.

Сучасні лімерики коронавірусної тематики набули значної популярності і відображають душевну стійкість англійського народу. Дослідження стилістичних, фонетичних та когнітивних особливостей лімериків проводились такими вченими, як Ю. Позаяк, О. В. Ємець, А. Попович, О. Варданян.

Актуальність дослідження полягає в інтересі науковців до медичної термінології, пов'язаної з пандемією COVID-19, та перекладом цих термінів в текстах різних жанрів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Магістерська робота пов'язана з проблематикою наукової теми кафедри

германської філології та перекладознавства “Проблеми лексико-граматичної семантики, прагматики та стилістики в когнітивно-дискурсивній парадигмі”.

Об’єктом дослідження стали лексичні та стилістичні засоби сучасних медичних лімериків.

Предметом дослідження виступають прийоми перекладу лексико-стилістичних та синтаксичних засобів у лімериках.

Мета роботи полягає у визначенні основних лексичних та стилістичних засобів такого жанру гумористичної поезії, як лімерики, та встановленні прийомів їх перекладу.

Мета дослідження передбачає вирішення таких завдань:

- охарактеризувати історію та структуру лімериків;
- встановити особливості стилю лімериків Е. Ліра;
- визначити семантику та функції медичних термінів у сучасних лімериках;
- виявити стилістичні та синтаксичні засоби у медичних лімериках та їх прагматичний ефект;
- перекласти 25 медичних лімериків;
- охарактеризувати лексичні трансформації та стилістичні прийоми перекладу медичних лімериків, використані для збереження прагматичного ефекту.

Матеріалом дослідження слугували медичні лімерики 2020-2022 років.

Методи дослідження включають:

- метод контекстуального аналізу для встановлення значень лексичних одиниць;
- метод стилістичного аналізу для визначення видів стилістичних засобів;
- метод зіставного аналізу для виявлення прийомів перекладу медичних термінів та іншої лексики у лімериках;
- елементи кількісного аналізу.

Основні положення, що виносяться на захист:

1. Гумор – це художній прийом у творах літератури або мистецтва, заснований на зображенні чого-небудь у комічному вигляді. Існують основні види англійського гумору: іронія, пародія, анекдот, сатира, жарт, каламбур. Гумор буває різним: дотепним, грубим, фізіологічним, чорним, добрим. Але найбільше серед цього розмаїття цінується саме англійський гумор.

2. Лімерики – жанр гумористичної поезії, що походить з Ірландії та Великої Британії. Це жартівливі епіграми на будь-яку тему, для яких характерні комічні або гротескні елементи, каламбури, гра слів. Лімерики стали популярними завдяки Едварду Ліру. Саме його називають “батьком” лімериків. Е. Лір писав гумористичні вірші за схемою римування a-a-b-b і називав їх “нісенітницями”. Проте сучасні лімерики мають іншу схему римування: a-a-b-b-a. Основний стилістичний прийом, який використовується у багатьох лімериках, – гіпербола.

3. Медичні лімерики – гумористичні вірші, присвячені медичній тематиці. Сучасні медичні англійські лімерики пов’язані з епідемією COVID-19 і датуються 2020-2022 роками. Медичних термінів в сучасних медичних лімериках небагато. Виділяють 4 семантичні групи медичних термінів: 1) назва хвороб; 2) предмети захисту; 3) назва соціальних заходів; 4) назва психологічного стану. В медичних лімериках переважають загальні медичні терміни.

4. Основними стилістичними засобами в лімериках є гіпербола, метафора, антитеза, метонімія. В медичних лімериках гіперболізується пасивний спосіб життя внаслідок локдаунів. Більшість медичних лімериків іронічні.

5. Основними лексичними прийомами перекладу медичних термінів є транскодування та синонімічна заміна. Основним стилістичним прийомом перекладу є прийом доместикації (або одомашнення).

Наукова новизна роботи зумовлена тим, що вперше досліджуються функції медичної лексики у лімериках; визначаються прийоми перекладу

медичних лімериків в залежності від лексичних та стилістичних особливостей.

Теоретичне значення магістерської роботи полягає класифікації стилістичних засобів у медичних лімериках.

Практична цінність дослідження визначається можливістю використання його результатів у викладанні курсу теорії та практики перекладу.

Апробація роботи. Результати роботи обговорювались на XIV Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції “Іноземні мови в ужитку: академічні та професійні аспекти”, 6 квітня, 2022 року, у м. Хмельницький та опубліковано доповідь “Сучасні медичні лімерики: функціонально-стилістичний та перекладацький аспекти”// Збірник тез доповідей за матеріалами XIV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції “Іноземні мови у використанні: академічні та професійні аспекти”, Хмельницький, 2022. С. 35-37.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Основний зміст дослідження викладено на 76 сторінках. Повний обсяг дослідження – 85 сторінок.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та конкретні завдання дослідження, його наукову новизну, теоретичне значення та практичну цінність, визначено матеріал, джерела дослідження, його методи.

У **першому розділі** висвітлено теоретико-методологічну базу роботи та встановлено особливості медичних термінів, аналізується вживання медичних термінів у різного роду текстах.

У **другому розділі** досліджуються медичні терміни, лексико-стилістичні особливості, основні прийоми перекладу.

У **загальних висновках** підведено підсумки дослідження роботи.

Перелік використаних джерел нараховує 65 праць зарубіжних та вітчизняних вчених, 6 джерел довідкової літератури та 9 джерел ілюстративного матеріалу.

РОЗДІЛ 1. ЛІМЕРИКИ ЯК РІЗНОВИД АНГЛІЙСЬКОГО ГУМОРУ

1.1. Англійський гумор та його особливості

Важко уявити будь-яку культурну систему без сміхової культури, яка була і є невід'ємною складовою суспільства. Поняття “сміхова культура” вперше було використано М. М. Бахтіним у науковій праці “Творчість Франсуа Рабле й народна культура Середньовіччя та Відродження”. Вивчаючи європейські традиції народної сміхової культури, М. М. Бахтін розкрив поняття гумору як основного компонента культурного життя Середньовіччя [33]. Цим літературознавець означив місце комічного у житті народу [24].

Механізми створення комічного універсальні для всіх культур, оскільки в їхній основі лежить зіткнення протилежних начал, гостре протиставлення контрастних явищ; з психологічного погляду сміх споріднений зі страхом та здивуванням. Побудований на ефекті невинного очікування сміх являє собою радісний переляк або розчарування-подив, який виникає внаслідок того, що налаштованість людини на сприйняття значущого, серйозного цілком неочікувано втрачає свою актуальність, нашоувхуючись на незначне та порожнє.

Способи створення комічного в різних мовах мають багато спільного. Компаративний аналіз гумористичних творів англійської, американської та української літератур засвідчує наявність аналогічних форм ситуаційного та словесного комізму. Скажімо, специфіка гумору Джерома К. Джерома полягає в обігранні ситуацій, що в них потрапляє наївний дивак, який щоразу відкриває для себе щось нове. Цей прийом комізації на побутовій мові має назву “*А я і не знав...*” (про те, що всім давно відомо) [12; 14]. В українській літературі аналогічний ситуаційний комізм знаходимо у творах

Остапа Вишні, який досить часто змальовує наївну здивованість героя певними цілком закономірними явищами [21].

Широке використання в романах Марка Твена засобів створення словесного комізму: діалектизмів, вульгаризмів, лексики зниженого розмовного тону, епітетів, гіпербол, метафор, також знаходить свій аналог у творах Остапа Вишні з їхнім багатим арсеналом різноманітних лексичних засобів, спрямованих на словесну комізацію тексту [14, с. 188-189].

Подібним чином містифікація, яка виступає самостійним засобом комізації тексту в творах Марка Твена, не є явищем, властивим лише американській літературі. Прийом містифікації полягає у створенні маски серйозності, значущості героя чи ситуації, яка виявляється всього лише видимістю на тлі по-справжньому серйозних життєвих подій і виражається у вживанні фраз високого тону, що описують досить звичайні, побутові ситуації [31]. Згадаймо дотепні гіперболізації Тома Соєра, котрі справляли неабияке враження на малоосвіченого Гекльберрі Фінна [14].

Аналогічний засіб комізації зустрічаємо і у відомій комедії Михайла Старицького “За двома зайцями”. Свирид Петрович Голохвастов також послуговується “високим” в розумінні міщанського світу стилем, однак алогічні мовні викрутаси, якими він так пишається, бажання “вигідно одружитись”, щоб безбідно жити [23], виглядають смішними і недоречними, виступаючи джерелом комізації всього тексту твору.

Проте, незважаючи на беззаперечну наявність багатьох спільних рис комічного в різних літературах, сміхова культура народу завжди має національну забарвленість. Вона несе на собі відбиток особливостей національної культури, народної філософії та психології, а також конкретної мовної картини світу. Національна своєрідність комічного історично мінлива, причому історичний чинник набуває іноді досить рельєфних обрисів. Класичним є приклад Франції.

У цій країні найвищою формою дотепності у XVII-XVIII століттях вважався **каламбур** – дотеп, в основі якого лежить використання різних

значень якогось одного слова або кількох різних слів, схожих звучанням [44]. Його легкість, блиск, галантність відповідали стилю життя французької аристократії. Після повалення монархії наприкінці XVIII століття домінуючою формою комічного стає **гротеск** (художній прийом, заснований на явному спотворенні, перебільшенні або применшенні зображуваного, а також на поєднанні контрастів) [20] як потужний засіб гострого висміювання святинь минулого з висоти ідеалів Великої Французької революції. В середині XIX століття у Франції виникає новий вид комічного – **благг**, – цинічна насмішка над тим, що було для людей заповідним і недоторканим. Цей безрадінний сміх – лише психологічна реакція на розчарування в суспільному житті, втрату надій та ілюзій революційної епохи.

Під типово англійським гумором розуміють полісемантичний гумор або гумор обігравання значень. Існування традиційного асоціативного зв'язку між “англійськістю” і саме цією формою дотепності зумовлено побудовою англійської мови, яка, внаслідок своєї аналітичності та порівняно обмеженого фонду експресивно-оціночної лексики, має особливий вид гумору, що базується на обіграванні різних значень одного і того ж слова: *Is life worth living? – It depends upon the **live*** [14, с. 189-190].

Гумор – це художній прийом у творах літератури або мистецтва, заснований на зображенні чого-небудь у комічному вигляді, а також твір літератури або мистецтва, що використовує цей прийом. У той же час, гумор – це доброзичливо-глузливе ставлення до чого-небудь, спрямоване на викриття вад [1; 9].

В сучасному суспільстві, гумор дуже важливий і без нього практично не можливо обійтися. Почуття гумору цінується у всіх сферах життя і всіх рівнях суспільства. Гумор так само зустрічається не тільки в спілкуванні, але і в літературі. Існує безліч форм гумору: іронія, пародія, анекдот, сатира, жарт, каламбур і т. д. Ми можемо знайти дуже багато гумористичних розповідей, романів, повістей, п'єс. І всі, незалежно від року видання, будуть

залишатися смішними і цікавими, адже гумор – невід’ємна частина людського життя, тому він залишається актуальним в будь-який час.

Гумор буває різним: дотепним, грубим, фізіологічним, чорним, добрим. Але найбільше серед цього розмаїття цінується саме англійський гумор: лаконічний, тонкий і часом дошкульний. Саме англійців традиційно вважають майстрами найвишуканіших жартів.

Англійський гумор – це гумор “поліфонічний”. У кожному його прояві відгукується одразу кілька фактів, обставин, не знаючи яких, важко насолодитися всім блиском і гостротою думки. Така пристрасть до творчо вибудованого, трохи “аналітичного” гумору саме і властива англійцям [7].

Британський (або англійський) гумор сформувався в умовах відносної стабільності британського суспільства і несе в собі сильний елемент сатири над “абсурдністю повсякденного життя” [11].

Британський гумор – це не просто стиль, це цілий образ, який став частиною культури Великобританії. Говорячи фрази з анекдоту, “це коли один дуже інтелігентний джентльмен говорить іншому вельми шановному джентльменові щось таке, чого не розуміють оточуючі”.

Англійський гумор настільки специфічний, що про нього почали складати анекдоти. Так, жарти про жарти. Ось наприклад: *An English lord turns on his watch himself and explains to the astonished lackey: – The doctor recommended me exercise. – Англійський лорд власноруч заводить годинник і пояснює здивованому лакею: – Доктор радив мені фізичні вправи* [6].

Гумор може бути використаний для того, щоб заховати за ним свої справжні емоції, причому заховати в такій манері, що людям з іншого культурного середовища людина, яка так жартує, може здатися байдужою і безсердечною [4; 11].

Англійці сміються над чим завгодно: над урядом, над погодою, над своєю поведінкою, над своїми традиціями, над своєю зайвою манірністю, над своїми історичними фактами. Дуже часто їх жарти здаються нам вульгарними, з використанням табуованої лексики. Хоча, якщо

поміркувати, то ми теж над цим сміємося, тому ми б не називали англійський гумор надто вульгарним [11].

Специфіка англійського гумору в значній мірі полягає в тому, що продуцент не повинен показувати своїх комунікативних намірів. Це балансування між серйозним і напівсерйозним спілкуванням. Саме така дискурсивна невизначеність і створює передумови для постійного переосмислення всієї ситуації.

Проте, національний англійський гумор можна відрізнити за багатьма специфічними ознаками. Так, помітна симпатія до об'єкта осміяння – одна з характерних рис англійського національного гумору. Він не асоціюється з грубими або нахабними жартами.

Основу англійського гумору становить англійська тактовність. В цілому, почуття такту можна вважати невід'ємною рисою характеру англійця, що передбачає недомовленість, тонкі натяки, відсутність прямих нападок, спрямованих на висміюваний об'єкт. Якщо англійцю необхідно відреагувати негативно, то він висловлює своє невдоволення не за допомогою різких висловлювань, а за допомогою завуальованих описів і порівнянь. Завдяки цьому, англійські гумористичні тексти наповнені евфемізмами [13] – словами чи виразами, якими замінюють у мові грубі, непристойні, з неприємним емоціональним забарвленням слова [66].

Національний англійський гумор відрізняється скритністю і недомовленістю, через що людині, далекій від англійської культури складно зрозуміти багато тонкощів гумору. Для повного розуміння англійських жартів необхідно не тільки володіти мовою на високому рівні, а й володіти значними фоновими знаннями про англійську культуру і національний менталітет.

Британці вкрай делікатно ставляться до властивого їм гумору. Вони вважають його символом і з невдоволенням ставляться до його оцінки з боку іноземців. У Великобританії національний гумор вдалося зробити своїм

брендом, присудивши йому статус тонкого, інтелектуального і вкрай складного для розуміння [13].

Як відомо, самі англійці гумор вважають однією з головних рис національного характеру (*the greatest British national assets*) [52, с. 299] і зараховують його до одного з обов'язкових елементів повсякденного спілкування. Приклади англійського гумору можна знайти і в художній прозі, і в виступах відомих ораторів та політичних діячів, і в повсякденному житті [13]. Англійський дослідник та антрополог національного характеру Кейт Фокс, зазначає, що в англійській мовній культурі гумор та іронія настільки поширені, що в будь-якій, навіть побутовій, розмові завжди присутня насмішка, іронія, самоіронія, применшення, недомовленість [51, с. 375].

Дослідники англійського гумору відзначають, що його своєрідність відображають такі особливості національного характеру англійців, як: нелюбов до крайнощів, стриманість, схильність до компромісу, самоконтроль, страх привернути загальну увагу і опинитися предметом глузувань [13].

Виходячи з національно-специфічних особливостей англійців, виділяють види гумору, найбільш характерні для англійської мовної культури, які включають в поняття “англійський гумор”. До них відносяться: применшення (*understatement*), перебільшення (*overstatement*), самоіронія (*self-deprecation*), абсурд і наївні форми смішного (лічилки, лімерики), похмурий гумор (*grim humor*) [11].

Британський гумор вважається ознакою аристократії і елегантності. Дослідники стверджують, що “в основі британського гумору лежить старовинна властивість британців приховувати свої емоції” [59, с. 275]. Однією з притаманних властивостей англійського гумору є те, що жартівники зберігають серйозність, коли жартують. Жартівливість та серйозність – два найважливіших компоненти англійського гумору [11].

Відзначається така риса англійського гумору як його негативний характер. Найбільш частими проявами негативного гумору є сарказм і

самозасудження, що відноситься як до чоловічої, так і до жіночої частини населення Англії [60].

Британське почуття гумору має багато різних форм. На найпростішому рівні гумор виражається в фарсі – грубому плоскому жарті, в його фізичному і наочному вираженні. Такий наочний гумор часто виходить за всі межі і в цьому виді може варіювати від образу чоловіка в жіночій сукні до комічних пародій знаменитої особистості [13; 54].

Нижчим рівнем британського гумору вважається “брудний” або “туалетний” гумор, особливо коли він приймає форму погано приховуваного натяку або гри слів. Як предмет такого гумору виступають статеві стосунки. Мова буває часто примітивною, з великою кількістю “нехороших” слів [13; 54].

Вища ступінь британського національного гумору – вміння сміятися над самим собою. Ця якість вважається гідністю, а на жарт на свою адресу не прийнято ображатися. Вони схильні висміювати свої характерні риси менталітету, такі як незворушність, серйозність; потішаються над власними помилками і промахами [11; 13; 54].

Ключ до розуміння британського гумору – це відсутність серйозного ставлення до самого себе. Британці не бояться здаватися дурними і вкрай незграбними, а ще для позначення такого типу гумору у них є спеціальний термін – “self-deprecation”, що дорівнює добре знайомій нам “самоіронії” [37].

Жителі туманного Альбіону легко говорять про свої невдачі, демонструючи свою скромність, відсутність зарозумілості і бажання поспілкуватися. Наведемо приклад: *People say that I'm creative and I could not agree more because I create most of my own problems. – Люди кажуть, що я креативний, і я не можу не погодитися, тому що більшість своїх проблем я вигадую сам; I'm not totally useless. I can be used as a bad example. – Я не зовсім непотрібний. Мене можна використовувати в якості поганого прикладу.*

“Почекайте, вони пожартували?” Саме такі думки виникають у того, хто стикається з британським гумором вперше. Поєднання самоіронії з сарказмом збиває іноземців з пантелику і змушує задуматися над тим, чи дійсно це був жарт (чи все-таки ні?).

Jack Dee, David Mitchell, Stewart Lee – комедіанти, які допоможуть розібратися в тонкощах британського сарказму. Комедіанти, які вміють поводитися з дотепним гумором у будь-яких ситуаціях, – це Ricky Gervais, Lee Nelson, Simon Amstell [43].

Виділяється так званий “хворий” або “чорний»” гумор, де темами жартів можуть бути ядерна війна, фізична неміч або недуга. Тобто, ті теми, які обговорюються за зачиненими дверима [13; 54].

Анекдот як стереотип відкриває величезну кількість можливостей репрезентації національних картин світу різних народів. Важливою рисою анекдоту, як тексту, є прагнення до ущільнення інформації, так що частина інформації залишається “за кадром”, і слухач здогадується про неї сам, виходячи з натяків на неї, виражених в усній формі. Знаходження сенсу слухачем і є розгадкою анекдоту. Особливість анекдоту полягає в анонімності, оскільки він не має автора [13].

Вся англійська література повна гумору, і більшість англійських письменників є майстрами комічного. Майже всі великі англійські письменники і поети, так чи інакше, мали справу з гумором. Візьмемо до прикладу твір Джерома Клапка Джерома “Три в одному човні (Крім пса)” [25]. У цьому романі головний персонаж заходить до бібліотеки Британського музею, щоб прочитати про лікування легкої хвороби, і знаходить у себе симптоми 107 хвороб: тифу, віспи, ангіни, дифтериту і т. д. Гумористичний ефект створено поєднанням гіперболи і градації: *I set for a while frozen with horror* [11; 63]. Єдина хвороба, яку він не знайшов у собі, – це рак сажотруса (в оригіналі – запалення коліна у хатньої працівниці, *housemaid's knee*). Цей твір є прикладом того, що англійці далеко не позбавлені почуття гумору, адже в ньому міститься багато гумористичних сцен, посміятися над якими

зможє кожний. Повість наповнена смішними історіями з життя героїв і не менш кумедними моментами, навіть під час прогулянки на човні [11; 42].

Англійський гумор відомий не тільки в прозі, але і в поезії. Наприклад, гумористичний вірш – епітафія. Це короткий текст на честь померлого, що написаний на надгробній плиті [11; 17]. Чудовий приклад епітафій є у письменника-гумориста Джона Мортонa:

*Here lies a cannibal who, now and then,
Forgetting the advice of his physician,
Absorbed deadliest poison known to men,
And died of politician* [56].

Ходить легенда, що Вільям Шекспір настільки боявся спаплюження власної могили, що сам придумав собі епітафію, в якій проклинав будь-кого, хто наважиться потурбувати його прах [11; 50].

Дуже непоганим прикладом є вірш “I was playing golf”, який сприймається англійцями як гостре висміювання самих себе, а може бути й не зовсім кумедним для людини з іншим історичним минулим:

*I was playing golf
The day the Germans landed,
All our troops had run away,
All our ships were stranded,
And the thought of England's shame
Nearly put me off the game* [72].

Гумор цього вірша базується на помилковому твердженні, тому що острови Великої Британії ніхто не захоплював протягом тисячі років. А сам автор в цьому вірші сміється над “шрамами, які ніколи не були ранами”. Ну а в інших країнах, відповідно, цей жарт сприймався б інакше, як насмішку над історичними фактами [11].

Оскільки англійці рідко говорять про те, що думають і схильні недоговорювати взагалі, їх гумор частково базується на певному зосередженні цієї межі при переході до англійського характеру. Відчуття

гумору з національною рисою будь-якого англійця велике, так само як і “чопорність” та “поважність” [62].

До типових форм британської комічної культури належать **іронія** та **сарказм**. Мовними свідченнями їхньої популярності є такі ідіоматичні вирази як *to have/ to speak with/ to put one's tongue in one's cheek* тобто “говорити глузливо, іронічно”. Звична для англійського мовлення саркастичність тону знайшла відбиток також у сталих словосполученнях: *biting/ bitter/ caustic/ sharp/ venomous/ wicked tongue* – злий, ущипливий язик. Відмінна характеристика англійських іронічних та саркастичних зауважень полягає в тому, що їх говорять з рівною, абсолютно нейтральною інтонацією, яка в багатьох інших мовах традиційно супроводжує твердження позитивного змісту, що мають на меті висловлення схвальних оцінок та вираження позитивних емоцій. Ця особливість англійського мовлення нерідко стає причиною непорозумінь лінгвокультурного характеру при міжмовній комунікації. Адже якщо іноземець поєднує висловлення свого щиро позитивного ставлення до предмету розмови з рівним тоном мовлення, його інтонація, за законом психолінгвістичної проєкції, буде сприйнята носіями мови як така, що виражає нудьгу, іронію або сарказм.

Спільними домінантами британської та американської сміхової культури є **полісемантичний гумор**, **дотеп-применшення**, так звані **практичні трюки або жарти** (*practical jokes*). До суто американських видів комічного належать **грубий фарс** або «**фізичний гумор**» (*slapstick, the pie-in-the-face, the banana peel on the floor*) та близький до нього за своєю естетикою **гегг** (*gagg*). Останній являє собою особливу побудову комедійної ситуації, до якої входять елементи ексцентрики та гротеску. Прикладом може слугувати один з моментів задуманої Марком Твеном повісті “Які з Коннектикуту”: лицар, закутий у броню, намагається висякатись, але неможливо витерти носа металічним рукавом, а кишень для хусточки немає. Типовим геггом є також наступний рекламний фрагмент. Назустріч одне одному на величезній швидкості рухаються повні пасажирів потяги, які неминуче повинні

зіштовхнутися. На колії вибігає дитина з м'ячем, і потяги зіштовхуються, але катастрофи не відбувається: вони розлітаються в різні боки завдяки м'ячу. Фінальний кадр рекламного ролика повідомляє: “Купуйте м'ячі фірми...” [14].

Англіїці дуже люблять каламбури та гру з багатозначними словами. Такі жарти не можна перекласти, можна тільки зрозуміти. Наприклад: – *What is the longest word in English? – Smiles.* – Яке найдовше слово в англійській? – *Посміхається (smiles: літера s візуально схожа на 5, а miles – милі – англійська міра довжини).*

Приклади можна зустріти і в літературі. Наприклад, у книзі “Alice in Wonderland”: – *We called him Tortoise because he taught us.* – Ми звали його Черепаха, тому що він вчив нас (tortoise співзвучно з taught us).

Ще одна родзинка британського гумору – демонстративний аристократизм. Джентльмени завжди стримані й обережні у висловлюваннях. Вони зберігають спокій і тримають себе в руках в будь-якій ситуації. Саме про це наступний анекдот: *The Master of the house is comfortably installed in an armchair in the library. Suddenly, his butler rips the door open and shouts: “Sir, Thames flooding is the streets!” The Master looks up calmly and says: “John, please, if you do have something important to tell me, first knock on the door, then enter and inform me in a quiet and civilized manner. Now please, do so”. Three seconds later, the Master hears a knock on the door. “Yes?” John enters the room, water is flowing over his shoes, and he with a gesture announced: “Sir, the Thames”. – Господар будинку зручно розташувався в кріслі в бібліотеці. Раптово його дворецький відкриває двері і кричить: “Сер, Темза наводнює вулиці!” Господар спокійно піднімає очі і каже: “Джон, будь ласка, якщо у вас є щось важливе, щоб сказати мені, спочатку постукайте у двері, потім увійдіть і повідомте мені, тихо і цивілізовано. Тепер. Будь ласка, зробіть це”. Через три секунди Містер чує стукіт у двері. “Так?” Джон входить в кімнату, вода тече по його черевиках, і він з жестом оголосив: “Темза, Сер”!*

Ще одна особливість англійських жартів – додавання *ser* у звертаннях. Звичайно, у сучасній Англії так не говорять в звичайній розмові. Але для створення атмосфери – саме те: – *There are some people down there, sir. – Get rid of them. – But among them is a woman, sir! – So get rid of them as politely as possible! – Там унизу люди, сер. – Позбавтеся від них. – Але серед них є жінка, сер! – Тоді позбавтеся від них настільки ввічливо, наскільки можливо* [6].

Ще одною популярною формою американського гумору є **розіграш**, або шуткування (*kidding around, putting someone on*), що становить органічну частину повсякденного спілкування американців. Людина, яка стає об'єктом такого розіграшу, повинна зорієнтуватися в ситуації і виявити певні інтерпретаційні здібності, щоб з'ясувати, жартує її співбесідник чи каже правду. Адже висловлювання *I play a little tennis now and then* звучить як жарт у вустах перевантаженого роботою програміста, а фраза *I pick up a book whenever I get a chance* може бути лише підсміюванням з боку підлітка, який весь вільний час проводить на спортивній площадці. Проте ці речення набувають зовсім іншого значення, якщо перше належатиме досвідченому гравцеві, а друге – фахівцю в галузі літератури.

Деякі види перебільшення є більш прозорими, як слова американського продавця старих автомобілів у прикладі Д. Стівенсона: *this car was driven only on Sunday afternoons by a shy ballet dancer*, в яких можна без особливих зусиль розпізнати іронічну презентацію справжньої думки мовця: *I'm in the business of selling used cars, what do you want me to tell you, that they're all in perfect conditions?* [14].

Цікавим прийомом в англійському гуморі є прийом **двозначності**. Цей прийом схожий на каламбур і опирається на гру слів, проте головне тут – подвійне значення багатозначних слів. В таких ситуаціях людина, яка говорить двозначно, часто робить це, не усвідомлюючи цього, і може бути здивована реакцією співрозмовників. Двозначність може бути трохи грубою або непристойною і викликає не гучний сміх, а просто усмішку чи коментар.

Ось, для прикладу, вивіска на кафе на заправці: “*Eat here and get gas*”. – “*Поїзьте тут і заправтеся паливом*”. Багато хто розуміє цю фразу як *Поїзьте тут і отримайте здуття живота*, тому що слово *gas* може означати як *паливо*, так і *гази в животі* [2].

Наступний прийом, що базується на грі слів, – це **спунеризм**. В його основі – навмисна або ненавмисна перестановка букв, складів або частин слова місцями [42]. Цей прийом зустрічається рідше, але від цього він не менш цікавий. Використання спунеризмів у навчанні допомагає розрізняти правильну та недоречну вимову слів у гумористичній та розважальній формі. Приклад спунеризму можна побачити в групі британських коміків “Монті Пайтон”: *Ronald Derds (or was it Donald rerds?) – Рональд Дердс (чи це був Дональд Рердс?)*; *Was a boy who always wixed up his merds* (спунеризм “mixed up his words”) – *Був хлопцем, який завжди прикрашав свої мерди* (правильно “плував слова”); *If anyone asked him, “What’s the time?”, he’d look at his watch, and say, “Norter past quine”* (спунеризм “quarter past nine”) – *Якщо хтось питав його: “Котра година?”, він дивився на годинник і говорив: “Ні, минуло п’ять днів”* (правильно “чверть десятого”).

Інші приклади **спунеризмів** (де перше поєднання в парі – спунеризм, друге – початкове значення): *Please sew me to another sheet. – Please show me to another seat.* / *Будь ласка, пришийте мене до іншого листа. – Будь ласка, покажіть мені інше місце*; *Is the bean dizzy? – Is the Dean busy?* / *У квасолі паморочиться в голові? – Дін зайнятий?*; *A nosey little cook. – A cozy little nook.* / *Цікавий маленький кухар. – Затишний куточок та інші* [2].

Популярною в американській культурі формою гумору є також **one liners** [56], однорядкові жарти, якими прикрашають футболки або бампери автомобілів: *Bald is beautiful*; *If you can read this, thank your teacher*. Багато таких жартів побудовано на обіграванні двозначності слів: *Teachers have class. Nurses are patient people. Tennis is for swingers. Soccer players get a kick out of life.*

Американські газети та журнали нерідко подають також однорядкові гумористичні висловлення, взяті з цілком серйозних офіційних документів і публікацій, але сповнені комізму внаслідок різного роду стилістичних помилок, двозначностей, недоречного використання слів або невмілої побудови речення. Ось, наприклад, курйозні пояснення причин дорожньо-транспортних пригод, надані власниками ушкоджених авто страховим компаніям:

Coming home, I drove into the wrong house and collided with a tree I don't have.

I collided with a stationary truck coming the other way.

A pedestrian hit me and went under my car.

The guy was all over the road; I had to swerve a number of times before I hit him.

The pedestrian had no idea which direction to go, so I ran over him.

An invisible car came out of nowhere, struck my vehicle and vanished.

I told the police that I was not injured but on removing my hat, I found that I had a skull fracture.

In my attempt to kill a fly, I drove into a telephone pole.

Матеріалом для подібної публікації можуть слугувати також реальні заголовки з відомих американських газет, які отримали назву двоголових монстрів (*twoheaded monsters*) через їхній подвійний смисл, що виникає через стилістичні хиби та непередбачені друкарські помилки:

Professor attached to chair

Downtown hogs grant cash

Royal Bank of Scotland Considers Buying Citizens

Rock star hit with sick child

Officials to monitor games for mosquitoes

Utah Girl Does Well in Dog shows [14].

Ці англійці – справжні гумористи. Вони примудряються пожартувати вже в самій назві книги. Вони великі шанувальники так званого “**surreal**

humour” [61] – це коли так дивно, що стає смішно. Наведемо кілька прикладів. *“Knitting with Dog Hair: Better a Sweater from a Dog You Know and Love Than from a Sheep You’ll Never Meet”* – *“В’язання собачою шерстю: краще светр з собаки, яку ви знаєте і любите, ніж з вівці, з якою ви ніколи не познайомитеся”*. Наступним прикладом є така книга: *“New Guinea Tapeworms and Jewish Grandmothers: Tales of Parasites and People”* – *“Новогвінейські стрічкові черв’яки та єврейські бабусі. Казки про паразитів і людей”*; *“What To Say When You Talk To Yourself”* – *“Що сказати, коли говориш сам з собою”*; *“Teach Your Wife How To Be A Widow”* – *“Навчи свою дружину, як бути вдовою”*.

Англійський гумор зустрічається не лише у фільмах, газетах, журналах, поезіях, романах, а й у фільмах і серіалах. Британські фільми і серіали – це просто “криниця гумористичних фраз”. До речі, англійські комедії можна дивитися навіть дітям, адже там рідше зустрінеш всякі американські лайки на літеру *f* або *s*. І це факт. Вже тільки за це можна цінувати британські жарти.

Більшість англійських комедій розраховані на те, що глядач буде сміятися над героєм, що потрапив у незручну ситуацію [5]. Містер Бін – взагалі класика жанру. Тут навіть обговорювати нічого [32].

Деяких шокує, що британці примудряються жартувати навіть над такими речами, де у нас прийнято скорботно підтискати губи і кидати звинувачуючи погляди на будь-кого, хто посміхнеться. Але тут нічого не зробиш: така в англійців традиція – вміння сміятися над собою і всіма життєвими проявами.

Звідси й достаток “чорного гумору” в англійських комедіях. Взяти, наприклад, *“Keeping Mum”* (Мовчи в ганчірочку): типова британська бабуся з дивацтвами, яка, озброївшись лопатою або сковорідкою, лупить всіх, хто заважає жити коханому сімейству. І все це з милою посмішкою на вустах [9].

В деяких випадках адекватне сприйняття ситуації або гумористичності висловлення вимагає наявності у реципієнта певних фонових знань щодо культурних традицій країни, специфіки узвичаєних в ній суджень, уявлень,

відчущань. Якщо людина іншої культури не володіє такими знаннями, гумористичний текст в її сприйнятті втрачає свою комічність; відтак збереження гумористичного ефекту, який створюється завдяки обіграванню специфічних культурних явищ, забезпечується лише наданням відповідного коментарю при перекладі. Прикладом такого суто американського гумору може слугувати наступний жарт:

A doctor, a priest, and a lawyer found themselves stranded in the ocean. After their boat tipped over, a shark appeared and promptly ate the doctor and the priest. Then he carried the lawyer on his back to safety. The lawyer was very surprised and asked the shark why he had killed the others but spared his life. The shark replied, "Professional courtesy".

У даному разі гумористичний ефект побудовано на використанні стереотипного для американського суспільства уявлення про хижацьку сутність представників юридичної професії, які вимагають занадто високу плату за свої послуги, – звідси ототожнення юристів з акулами. Професійна ж ввічливість полягає у тому, що фахівці з однієї або споріднених спеціальностей не беруть одні в одних гроші за надані послуги.

Подібним чином незрозумілою для носія американської культури буде така гумористична пародія на рекламну акцію у квітковому магазині: *купивши три троянди в нашому магазині, четверту ви отримуєте безкоштовно*. Адже парна кількість квіток в букеті не асоціюється в американців з обрядом поховання [14].

Прийнято вважати, що англійця абсолютно будь-якої епохи можна взнати всього лише за трьома ознаками: манірності, зарозумілості й по почуттю гумору, яке ніколи не буде зрозуміле іноземцям, які погано володіють англійською мовою. Як писав у своїх "Англійських листах" чеський письменник Карел Чапек, "англійці неймовірно серйозні, солідні і поважні, але раптом щось спалахне, вони скажуть що-небудь дуже смішне, що іскриться гумором, і тут же знову стануть солідними, як старе шкіряне крісло" [41].

“Фірмова” відмінна риса типового англійського гумору – незворушність головного героя при неправдоподібних пригодах і подив дрібним деталям на тлі загальної абсурдності описуваної ситуації [4].

В літературних текстах реалізація гумористичного ефекту також нерідко пов’язана із залученням знань культурно-історичного характеру. В якості прикладу розглянемо такий рядок з роману Дж. К. Джерома “Троє в човні (не рахуючи собаки)” [25], що становить частину авторської розповіді про визначні пам’ятки містечка Воргрейв: *Day, the author of Sandford and Merton, lived and – more credit to the place still – was killed at Wargrave*. Звісно, що ім’я Дея невідомо сучасному українському читачеві, тому істотним для адекватного відтворення гумористичного ефекту оригінала буде внесена в текст перекладу декількох слів роз’яснення: *Тут жив і, що робить Воргрейву ще більше честь, був убитий Дей, автор солодкової дитячої книжки “Сендфорд і Мертон”* [14, с. 190-194].

Існує ще одна відома форма гумору – **лімерик** – коротка форма вірша. Лімерики засновуються на використанні абсурду і нісенітниці [8]. Найбільш відомим автором англійських лімериків вважається Едвард Лір. Англійський гумор – мовний гумор. Звідси любов до гри слів, лімериків, анекдотів тощо [11].

Уміння жартувати – чудова риса англійців. Гумор допомагає їм у вирішенні складних проблем, попередженні конфліктів, зняття стрету тощо.

Таким чином, гумор англійців відображає риси їх національного характеру (скритність, тактовність, завуальованість, абсурдність), висловлює культурні та суспільні цінності, володіє різноманітним форм (анекдоти, різноманітні жарти).

Гумор – найважливіший феномен в англійській національній картині світу. Він залежить від властивих англійцям ментальних характеристик, традицій, ціннісних установок [13].

1.2. Історія виникнення лімериків

Комічна поезія своїм корінням сягає в далеке минуле, в ті часи, коли поетичні твори, будучи частиною народної творчості, існували лише в усній формі. Людям властиве прагнення знаходити смішне і веселе навколо – це допомагає вистояти у важких випробуваннях і впоратися з життєвими негараздами. Однією з форм англійського комічного вірша є лімерик, що використовувався спочатку в пісенній творчості [11].

Точне походження цієї гумористичної поезії не відомо. Тому існує декілька версій походження лімериків.

За однією версією, жанр лімерика походить від імпровізованої англійської та ірландської застільної чи солдатської пісні XVIII століття. На своїх вечірках солдати, імпровізуючи, виконували пісеньки (часто не зовсім пристойного характеру), в яких був приспів “Чи прийдеш ти в Лімерик?” (“Will you come up to Limerick?”) [8; 11; 28].

За іншою версією, назва жанру походить безпосередньо від ірландського міста Лімерик [76]. Мешканці містечка полюбляли розважатись у такий спосіб: складати п'ятирядкові вірші з фантазійним змістом. Проте літературні історики свідчать, що й інші англійці вміли жартувати в такий спосіб. Але зв'язок між містом і віршами, які стали називати так з 1896 року, точно не відомий [11; 29; 58].

За ще однією версією, твори цього жанру поширили ветерани ірландських бригад, які перебували на службі в французькій армії (1691-1771) [28].

І ще за однією версією слід вважати, що винахідником лімериків є англійський поет Едвард Лір [15]. Саме він надавав своїм фантазіям характерної для лімериків віршованої форми. Проте є цікава річ: сам автор ніколи не називав свої творіння так. Натомість використовував термін “нонсенс” [29].

Навколо історії походження лімериків існує багато легенд і домислів. Наприклад, один з авторів стверджує, що лімерики (ірландські коломийки) існували ще за часів Стародавнього світу, про що є свідчення в п'єсах Арістофана (V-IV ст. до н. е.). У них зберігаються записи подібних віршів, датовані чотирнадцятим століттям. Вони зустрічаються у роботах великого Шекспіра (в основному ці приклади відносяться до епізодів, пов'язаних так чи інакше з народною пісенною творчістю, як, наприклад, Пісня вже божевільної Офелії в "Гамлеті") [8; 58].

Інший дослідник виявив лімерик, що описує лева, в манускрипті XIV ст., що зберігається в Британському музеї [11].

Часто звучить версія, що лімерик – творіння Ленгфорда Ріда, який не тільки збирав коломийки, видавав їх, а й сам писав на дозвіллі. Ця ж теорія стверджує, що цю форму поезії треба не декламувати, як звичайні вірші, а співати. Обов'язковою умовою є зберігати наприкінці кожного куплету рефрен: "Чи повернешся ти в Лімерик?" [8; 11].

Лімерик – жанр гумористичної поезії, що походить з Ірландії та Великої Британії. Це жартівливі епіграми на будь-яку тему, для яких характерні комічні або гротескні елементи, параномазії, каламбури, гра слів [28]. Цей гумористичний вірш складається з 5 рядків і заснований на обігранні нісенітниці [8; 29].

Лімерик – це по суті національний англійський жанр гумористичної поезії, який був надзвичайно популярний у XIX столітті. У XX столітті він продовжував розвиватися у Великій Британії і США, але в Україні лімерики мало відомі [18].

Лімерик має характерну форму. Він складається з п'яти рядків, побудовані за схемою *a-a-b-b-a*, де кінець першого рядка повторюється із кінцем останнього. Часто лімерики пишуть анапестом, де 1-ий, 2-ий та 5-ий рядки тристопним, 3-ій та 4-ий – двостопним, рідше амфібрахієм, а ще рідше – дактилем [8].

Сюжетно лімерик будується так:

перший рядок – представляє героя чи героїню та має закінчуватися назвою міста чи містечка, де проживає герой;

другий рядок – розповідає про те, що дивного сталося з героєм;

третій рядок – опис події, що сталася з героєм;

четвертий рядок – розповідає про наслідки цієї події;

п'ятий рядок – робить висновок про реакцію свідків на цю подію [8; 11].

У лімериках зазвичай описується якась подія, що сталася з кимось десь-то. Важливо, що вказується географічна картина події. Обов'язковою умовою при цьому є комізм ситуації, якась дивакуватість, парадоксальність, незвичайність, іронія, навіть абсурд. Кожен рядочок має визначену рольову вагомість, відповідає за відведену їй частину розвитку сюжету. Композиційні правила лімерика не вимагають від нас чіткого розвитку сюжету, тому так легко користувався цим жанром Едвард Лір. Наприклад, географічна назва, яку слід вказувати в першому рядку, використовується як антуражу чи для вдалої рими. Тобто, не обов'язково в другому та третьому рядках ми дізнаємося про типові проблеми чи пригоди мешканця конкретної країни чи міста.

Лімерики легко запам'ятовуються завдяки милозвучності, характерному ритму, гумористичному, каламбурному змісту, чіткому римуванню. Тому їх найбільше любляють діти, легко їх складають на будь-яку тематику [11].

Візьмемо для прикладу лімерик невідомого автора з типовою віршованою формою:

*There once was a spinster from Wheeling,
Endowed with such delicate feeling
That she thought any chair
Should not have its lags bare,
So she kept her eyes fixed on the ceiling* [39, с. 220].

В канонічному лімеріку кінець останнього рядка повторює закінчення першого, як наведено вище “*Wheeling – ceiling*” [11].

Форма віршів незмінювана і “жорстка”. Отже, обов’язковими прийомами будови лімерика є такі:

- п’ять рядків;
- рима між першим, другим та п’ятим рядками;
- рима між третім та четвертим рядками;
- останні слова першого та п’ятого рядків співпадають;
- ритм першого, другого та п’ятого рядків співпадають;
- ритм третього та четвертого рядків співпадають [36].

Будь-який твір має не тільки зміст і форму, а й виражальні засоби. Ознайомившись із текстами Едварда Ліра, окремих авторів інтернет-ресурсів, проаналізувавши їх, ми помітили, що в лімериках може статися що завгодно, тільки б це було весело, комічно, іронічно. Деякі з них хоч і не вражають вишуканістю мови, проте складаються з цілком правильних, повних речень [11].

Лімерики – це британський спосіб висловити себе, “вдягнути свої думки” в жартівливу форму, щоб ніхто не здогадався наскільки вони серйозні і що в них приховано [8].

Лімерики – це вірші, в яких присутні:

- абсурд;
- казковість;
- гумористичність;
- прихований зміст;
- приховано мораль [35].

Щодо перекладу лімерика, то це завдання не з простих. Виразні засоби лімерика, якими він приваблює слухача, зрозумілі лише носію мови. Перекласти його, зберігши при цьому структуру, розмір і зміст, і навіть іронію, – практично неможливо. Часто автори використовують гру слів та жаргонізми (специфічними словами чи виразами, що вживаються тільки в

жаргоні) [67], в яких немає еквівалентів. Тому перекладачеві потрібно прикласти максимум зусиль і всю свою майстерність, щоб відтворити оригінальний лімерик. Або, знаючи укладений в ньому сенс, написати новий, як то кажуть, з нічого. Основне завдання для перекладача – зберегти форму і розмір, щоб вірш не перетворився на нісенітницю [8].

Існує думка, що лімерик – явище виключно англійської культури та англійського походження. Важко однозначно погодитися з цим твердженням, так як деякі автори наводять зразки використання цієї літературної форми, наприклад, французькою мовою [47], але очевидний той факт, що ніде лімерик не прижився так, як в англійській літературі. Цікаво, що, хоча серед творів цього жанру – відомих, не дуже відомих або анонімних авторів – багато привертають увагу не тільки кумедними ситуаціями, описуваними в них, але й мелодійністю, музичністю звучання мовою оригіналу – англійською [11].

1.3. Едвард Лір як автор лімериків

До XIX століття, коли ця форма стала популярною і знайшла свої характерні риси, лімерики не відносились до традиційних форм мистецтва і не вважались мистецтвом взагалі. Відомо, що перша збірка лімериків була видана в Лондоні в 1821 році і називалася “Історія шістнадцяти прекрасних старих леді”, а в 1822 році вийшла ще одна збірка “Випадки з життя та пригоди п’ятнадцяти джентльменів”. Вірші в цих збірках, хоча і були написані у формі лімерика, проте так не називалися.

Саме слово “лімерик” офіційно увійшло в англійську мову в 1898 році, коли воно було зафіксовано в Оксфордському словнику і пояснювалося як “непристойні безглузді вірші”.

Популярність лімерик здобув після 1846 року. Тоді вийшла у світ перша книга віршів Едварда Ліра “Книга нісенітниць” [74], лімериків, які були написані для дітей і, як потім виявилось, для багатьох дорослих. Хоча,

треба зауважити, Едвард Лір ніколи свої вірші не називав лімериками. Назва закріпилася за цією віршованою формою дещо пізніше. Поет зізнавався, використовував цю форму, почувши якось вірш зі збірки “Випадки з життя та пригоди п’ятнадцяти джентльменів”. Він виявив, що форма лімерика надає безмежні можливості для використання рими, а кумедний зміст є чудовим матеріалом для художніх ілюстрацій [53].

Завдяки Едварду Ліру лімерики стали дуже популярним жанром в Англії. Фактично він є “батьком” літературних лімериків. Він використав форму жартівливих народних пісень, які пов’язують з ірландським містом Лімерик. Перший рядок завжди починається словами “There was a young man of...”, а закінчувався назвою села, міста або країни. Лімерики розповідали про якусь веселу подію чи висміювали знайомих людей [11].

Едвард Лір дещо змінив традиційну форму лімерика, скоротивши кількість рядків до чотирьох, а в третій рядок ввів внутрішню риму:

*There was an old person of Dean,
Who dined on one Pea and one Bean;
For he said, “More than that would make me too fat”,
That cautious Old Person of Dean [39, с. 220].*

І ще один приклад:

*There was an old man of Moldavia,
Who had the most curious behaviour;
For while he was able, he slept on a table,
That funny Old Man of Moldavia.*

Щоправда, послідовники Е. Ліра – Л. Керролл, Х. Беллок, Г. Честертон, О. Неш та інші – повернулися до п’яти рядків у вірші. Проте основний напрямок поетичної гри у лімеріку – доведення повної риси людини або явища до абсурду – залишився:

*There was a young woman named Riley,
Who valued old candle-ends highly.
When no one was looking*

She used them for cooking.

“It’s wicked to waste”, she said dryly [18].

І наступний приклад:

There once was a spinster from Wheeling,

Endowed with such delicate feeling

That she thought any chair

Should not have its legs bare,

So she kept her eyes fixed on the ceiling.

Лімерики, окрім суворої форми, містять деякі стилістичні засоби, в основному тропи, такі як гіпербола чи мейози (стримане висловлювання), метафора, оксюморон, часто антитеза чи гра слів. До того ж, більшість лімериків починаються з фрази: “Була людина” (“There was a person”). При цьому географічні назви та імена людей підібрані так, що вони римуються з останнім рядком, як наведено вище “*Wheeling – ceiling*”. При перекладі обов’язково потрібно зберігати риму та стилістичний прийом, що лежить в основі, але можна змінювати власні назви та робити інші лексичні трансформації. Наприклад:

Edward Lear

There was an Old Man with a beard,

Who said, “It is just as I feared! –

Two Owls and a Hen, four Larks and a Wren,

Have all built their nests in my beard!”

Як бачимо, лімерик має внутрішню риму в третьому рядку “*Hen – Wren*” і містить два тропи: гіперболу і метафору. Наведемо приклад перекладу українською:

Жив на світі старий з бородою,

Та не знав, що робити з тією бідю –

Горобці та синиці, солов’ї й інші птиці

Звили гніздо там разом з совою.

(Переклад М. Лілітко)

В цьому перекладі збережено тропи, змінено лише назви птахів для відтворення внутрішньої рими [39, с. 220].

Отож, зрозуміло, що основний стилістичний прийом, який використовується у багатьох лімериках, – **гіпербола**. У Едварда Ліра часто перебільшується певна риса зовнішності (ніс, борода):

*There was a Young Lady who nose
Was so long that it reached to her toes;
So she hired an Old Lady, whose conduct was steady,
To carry that wonderful nose.*

Крім зовнішності, у лімериках гіперболізуються риси характеру людей: надмірна охайність, обережність, самовпевненість, жадібність:

*There was a young lady of Crete,
Who was so exceedingly neat,
When she got out of bed.
She stood on her head,
To make sure of not soiling her feet.*

Гіперболізована охайність ілюструє відомий фразеологізм *turn upside down*, який означає, що дівчина стоїть на голові, щоб не забруднити ноги. У перекладі, що наведено нижче, передана ця абсурдна і кумедна ситуація:

*Жила собі дівчина з Огайо,
Яка була надзвичайно охайна.
Коли вона піднімалася з ліжка,
Вона стояла на голові, а не на ніжках,
Щоб не забруднити ніжки нехайно.*

(Переклад О. Ємця)

Мейозис, протилежний гіперболі троп, відображає абсурдне бажання схуднути, бути стрункою будь-якою ціною:

*There was a young lady of Lynn,
Who was so uncommonly thin
That when she essayed*

*To drink lemonade,
She slipped through the straw and fell in.*

*Дівчина з міста Варшава
Була занадто худорлява.
Захотіла вона одного разу
Випити лимонаду без газу –
І у соломинку впала, роззява.*

(Переклад М. Топоровської) [18].

Як згадувалось раніше, зміст лімерика формалізований. Перший рядок репрезентує героя чи героїню, нерідко географічною назвою, з якою потім римуються другий і п'ятий рядки. У наступних рядках йдеться про який-небудь дивний вчинок чи властивість героя. В останньому рядку міститься його оцінка чи реакція навколишніх. Наприклад:

*Заманулося дідові з Гретни
Прогулятися в кратері Етни.
Хтось пита: – Припікає? –
– Дід гука: – Замерзаю!
– От збрехав так збрехав дід із Гретни.*

(Переклад О. Мокровольського)

Герої чи героїні лімериків Е. Ліра – диваки і ексцентрики, люди, які живуть за своїми власними правилами. На сторінках книжки Ліра виникає особливий, ні на що не схожий світ – світ гри, дивацтва, нонсенсу. Там їдять найнесподіваніші речі, ходять на ходулях, носять дивне вбрання, здійснюють дивні вчинки, мають довгі носи. В цьому світі не брешуть, не роблять підлості, не бояться хвороби та смерті, не дрижать перед тим, що скажуть люди. Хочуть танцювати з птахами – і танцюють. Хочуть їсти лише груші – і їдять. Хочуть спати на столі – і сплять. Проте, іноді в лімериках Едварда Ліра з'являються якісь похмурі особистості, яким не подобаються вчинки героїв. Ці погромники чужі авторові. Його симпатії належать дивакам:

Жив старенький дідок в Термопілах.

Термопіли ж його не терпіли.

Яйця в капцях варив,

То сказали: – Старий,

Ой не жити тобі в Термопілах.

(Переклад О. Мокровольського)

У деяких лімериках Е. Ліра виникає тема хвороби чи смерті. Лір ніколи не дозволяє собі лякатися їх, тому що страх смерті він долає сміхом. Для нього це просто одна із “халеп”, які випадають на долю його героїв:

Всім казала дівчина з К'ю:

– Я нічого не їм і не п'ю!

– Раптом крикнувши: – Ет!

Ковть гарячий гарячий паштет!

І не стало дівчини з К'ю.

(Переклад О. Мокровольського) [30]

Хоча Едвард Лір відомий як один з найбільших представників поезії нісенітниці, за життя головним його заняттям був пейзажний живопис, яким він займався протягом усього життя. Лір багато подорожував, особливо по Середземномор'ю, де придбав багатий літературний досвід. Тому в багатьох його лімериках зустрічається велика кількість географічних назв тих місць, де Лір побував сам, і куди його відносила його безмежна фантазія [49].

Найбільший його внесок у поезію – це лімерики і велике число добре відомих віршів, в тому числі “Сова і кішечка” (The Owl and the pussy Cat) [80], “Дін-Дон з блискучим носом” (The dong with the Luminous Nose) [79]. Зокрема його книга, яка здобула успіх – “Книга нісенітниць” (Book of Nonsense, 1846) [74], та багато інших [55].

Едвард Лір був дуже непересічною людиною, наділеною багатьма талантами. Поет, письменник, художник, його почуття гумору подарувало людям по всьому світу чудову книгу, що викликає сміх і до сьогодні. А його

ключова роль у розвитку та популяризації жанру лімериків – незаперечна [53].

Едвард Лір – чудовий автор чудових лімериків, до яких звертались, звертаються і будуть звертатись інші письменники, вчені, вчителі, студенти і прості люди.

1.4. Функції медичних термінів в художніх текстах

Медична термінологія – це система понять, що позначають стан і процеси, які протікають у людському організмі, хвороби та їх прояви, методи діагностики, профілактики та лікування захворювань, медичне обладнання, лікарські засоби та інше. Проте використання саме цього лексичного прошарку справляє різний комунікативний і прагматичний ефекти залежно від стилю мовлення.

Важливим фактором вивчення медичної термінології є вивчення структури термінів та їх використання в різних контекстах [27].

Основною сферою функціонування медичної термінології є медичні тексти. Це – наукові тексти, тому для них характерний когнітивний тип інформації. Для наукового стилю характерні емоційна і суб'єктивно оціночна нейтральність, не категоричність тверджень, композиційна чіткість, узагальненість, однозначність, ясність і точність викладу [27; 64].

Сучасна наукова медична література містить величезну кількість термінів, які з'явилися в останні роки, що може становити певну складність під час перекладу. Перша з таких складностей полягає в деякій непорядкованості медичної термінології, що виражається у великій кількості синонімів. Друга обставина пов'язана з насиченістю англійської медичної лексики термінами грецького і латинського походження. Іноді одні й ті самі терміни в англійській і українській мовах набувають різних, навіть прямо протилежних значень [45].

Третя обставина полягає в тому, що багато англійських термінів позначають реалії, яких не існує в нашій країні, тому що вони не мають еквівалентів. У кількісному відношенні в текстах наукового стилю терміни переважають над іншими видами спеціальної лексики. У середньому термінологічна лексика зазвичай становить 15-20% загальної лексики цього стилю.

Для того, щоб здійснити адекватний переклад, перекладачу необхідно мати додаткову медичну освіту або щонайменше володіти глибокими фоновими знаннями, але в сучасному світі це майже нереально. Навіть існування вузькоспеціалізованих галузевих перекладів – велика рідкість. Наявність необхідних знань про словотвірну та морфологічну структури терміна може допомогти створити адекватний переклад [27].

Одним з найбільш поширених джерел збагачення медичної термінологічної лексики є **словоскладання**, або **основоскладання**. У ролі основ можуть виступати такі компоненти: *-phobia* (*agoraphobia* – *агорафобія*; *aquaphobia* – *аквафобія*); *-mania* (*pyromania* – *піроманія*).

Переважає кількість англійських термінів утворена афіксальним шляхом за допомогою грецьких та латинських префіксів, суфіксів і коренів [27; 48, с. 31]: **anti-** (*antifat* – *засіб для зменшення жирових відкладень*), **dis-** (*disbrain* – *видаляти головний мозок*), **in-** (*incarnation* – *загоєння тканини*), **inter-** (*interosseous* – *міжкістковий*), **re-** (*reinfusion* – *реінфузія*), **sub-** (*subclinical* – *субклінічний*), **over-** (*overbreathing* – *гіпервентиляція*), **un-** (*uncured* – *невиліковний*), **under-** (*undertoe* – *подошечка пальців*).

Суфіксальна підсистема медицини може бути представлена у вигляді таких груп: а) *N + -ion, -er, -ity, -ism* (*parkinsonism* – *паркінсонізм*); б) *Adj + -ic, -alm -ous* (*catastaltic* – *заспокійливий*); в) *V: -ate* (*catenate*) та інші.

Надзвичайно часто в галузі медицини використовується метафори для опису явища шляхом порівняння з добре відомим предметом (*swiss cheese appearance* – *вигляд швейцарського сиру*; *sponge kidney* – *губчата нирка*) [30; 46, с. 55].

Широко відомо також про інше явище словотвірного порядку, що є джерелом значної кількості внутрішньосистемних новоутворень – **абрєвіація**, яку пов'язують із раціоналізацією мови (*LK* “*left kidney*” – *ліва нирка*; *RK* “*right kidney*” – *права нирка*; *LN* “*liquid nitrogen*” – *рідкий азот*) [65, с. 113].

Є багато абрєвіатур латинського походження. Цей клас представлений такими абрєвіатурами, як: *a. c.* “*Ante cibum, before meals*” – *перед їжею*; *b. i. d.* “*Bis in die, twice a day*” – *два рази в день*; *p. o.* “*Per os, orally*” – *для прийому всередину* [27].

Для створення нових термінів також використовується таке явище, як **еліпсис**. Еліпсис характеризується вилученням одного з компонентів словосполучення [16]; компонент, який залишився, не зазнавав змін у своїй морфемній структурі, а лише “конденсував семантику всього словосполучення” (*gastric: gastric ulcer* – *виразка шлунка*, *cord: spinal cord* – *спинний мозок*) [27; 46].

Однією з найбільш продуктивних сфер лексикону сучасної медицини є вживання **епонімів**. Епоніми – це слова, в яких у ролі першого компонента виступає власна назва. Ці терміни відіграють помітну роль під час найменування нових явищ або відкриттів у галузі медицини у зв'язку з усталеною міжнародною традицією називати те чи інше відкриття або винахід ім'ям ученого, який зробив це відкриття або винахід: *Hodgkin's disease* – *хвороба Ходжкіна*, *Down's syndrome* – *синдром Дауна*, *Horner's muscle* – *мускул Горнера* та інші [27].

Незважаючи на те, що терміни є характерною рисою наукового стилю мовлення, термінологія медицини також часто трапляється в публіцистичному стилі, наприклад, у політичній промові або статтях.

Автори публікацій або промов, прагнучи доступно подати читачеві політичну інформацію, у пошуках нових, свіжих найменувань використовують медичну термінологію: *оздоровлення фінансів*, *стійкий*

імунітет, фінансові ін'єкції, shock therapy – шокова терапія, arms cargo – ручна поклажа [10; 27].

Україномовні тексти публіцистичного стилю зрозумілі українськомовним реципієнтам, метафори, утворені завдяки вживанню медичних термінів, спричиняють необхідний прагматичний ефект [25].

Проте під час перекладу англійськомовних статей чи промов перекладач стикається з відсутністю відповідних реалій життя в нашому середовищі, з відмінністю світосприйняття українськомовним реципієнтом чужомовних метафор. Ці труднощі вирішуються застосуванням перекладацьких трансформацій на кшталт такого: лексичної заміни, антонімічного перекладу, синтаксичної перестановки (*When someone stands up too quickly and becomes dizzy, this is an **example** of the loss of **blood flow** to the brain that can be sensed.* – У тих випадках, коли він різко встає і відчуває запаморочення – **це результат** (лексична заміна) **відсутнього відтоку крові** (антонімічний переклад) **від головного мозку**. Загалом, під час перекладу вжито перестановку; додавання (*Bleeding in the brain can be catastrophic* – *Кровотеча в мозку може мати катастрофічні наслідки*); модуляції (*Families of a brain dead patient must, by federal regulations, be provided the **option** of organ donation.* – *Сім'ям пацієнтів з мертвим мозком, згідно з федеральними законами, необхідно надати **право участі** в донорській програмі*) тощо [27].

Ще одним стилем, нетиповим для функціонування медичної термінології, є художній стиль мовлення. Варто зазначити, що в ситуації, коли термін виявляється поза науковим текстом, він піддається певним змінам і часто сам вносить зміни в художній текст, будучи його невід'ємною частиною.

Термінологічні одиниці, зокрема медичні, у великій кількості можна побачити в багатьох письменників. Такі відомі письменники, як Артур Конан Дойл, Герберт Веллс, Рей Дуглас Бредбері, Арчибальд Кронін та інші, використовували у своїх романах терміни задля відчуття реальності уявних

подій. Навіть фахівець, читаючи роман, поринає у вирій подій художнього твору, усвідомлюючи при цьому обізнаність автора в певній галузі [27].

Дуже цікавим є роман А. Кроніна “Цитадель”, у якому ключовою лексикою, що передає задум автора, є медична термінологія. У прямій мові головного героя – лікаря – розкриваються не тільки умови їхньої роботи, але й соціальні умови життя людей: *There’s no hospital, no ambulance, no X-rays, no anything. If you want to operate you use the kitchen table. You wash up afterwards at the scullery bosh* [48]. – *Тут немає ні лікарні, ні швидкої допомоги, ні рентгенівського апарату – нічого. Якщо ви хочете оперувати, то робите це на кухонному столі. А після цього мисте руки в посудній ванні.* Враження від стану медичного обслуговування людей в наведеному прикладі посилюється за допомогою стилістичного прийому перерахування, що утворює паралельні конструкції. Для перекладу перших двох термінів було вжито еквівалентний переклад, проте для перекладу третього терміна вжито смисловий розвиток [27].

Цей роман описує життя людей у шахтарському містечку та їхні хвороби. Патологічні зміни в легенях шахтарів були різними: ... *a fibroid sport here, the next an emphysema, then a chronic bronchitis* ... [48]. – *Крім фіброзу, була ще емфізема і хронічний бронхіт.* Медичні терміни *fibrosis* – *фіброз* (ущільнення легеневої тканини), *emphysema* – *емфізема* (стан легенів, що характеризується збільшенням розмірів повітряних просторів) і *chronic bronchitis* – *хронічний бронхіт* (запалення слизової оболонки бронхів) вказують на серйозну небезпеку для стану здоров’я робітників вугільних копалень. Під час перекладу терміна *fibroid sport* було вжито генералізацію, під час перекладу терміна *emphysema* вжито транс кодування, для відтворення словосполучення *chronic bronchitis* вжито калькування.

Роман П. Зюскінда “Запахи, або історія одного вбивці” [22] – ще один чудовий приклад використання численної кількості медичних термінів. В процесі аналізу роману були проаналізовані способи перекладу термінів англійською та українською мовами. Щодо способів перекладу, то в

перекладах використано адаптивне транскодування, транскрибування, транслітерацію, лексичний еквівалент, інтернаціоналізм тощо. Під час аналізу роману виявлено більш ніж 600 термінів, які органічно вплетені в канву художнього тексту та допомогли автору створити певну атмосферу середньовічного Парижу.

Увагу тут слід сконцентрувати, по-перше, на адаптивному транскодуванні, транскрибуванні та транслітерації. Саме вони найчастіше вживаються авторами перекладів. Окрім цих способів перекладу доволі вживаним є спосіб лексичного еквіваленту. Також наявні інтернаціоналізми [34].

Розглядаючи назви хвороб, можна сказати про те, що вони перекладаються на українську мову частіше адаптивним транскодуванням, а на англійську – способом транскрибування та транслітерації. Наприклад, *cholera* – холера, *civet* – цибет, *vetiver* – ветивер, *oropanax* – опопанакс, *malaga* – малага [22; 57]. У зазначених прикладах спостерігаємо транскрибування. В наступних прикладах спостерігаємо такі способи перекладу: *claustrophobic* – клаустрофобія – транслітерація, *measles* – кір, *chickenpox* – вітряна віспа, *anthrax* – сибірська виразка, *hysteric* – істеричний напад – перекладено за допомогою лексичного еквіваленту. З цього слідує висновок, що при перекладі термінів різними мовами спосіб перекладу збігається для української та англійської мов [34].

Тому, з наведеного вище, можна сказати, що художній твір здебільшого не націлений на фахову читацьку аудиторію, тому автори часто вдаються до пояснень деяких термінів (зносок, окремих словників у додатках) для розуміння медичної термінології пересічним читачем. Звичайно, що такі тексти створюють певні труднощі під час перекладу [27].

Висновки до Розділу 1

В сучасному суспільстві гумор дуже важливий і без нього важко обійтися в житті. Наявність почуття гумору допомагає легше сприймати ту чи іншу ситуацію. Почуття гумору цінується у всіх сферах життєдіяльності і всіх рівнях суспільства, а також зустрічається у літературі, серіалах, кіно, газетах, журналах тощо.

Важко уявити будь-яку культурну систему без сміхової культури, яка була і є невід'ємною частиною суспільства. Механізми створення комічного універсальні для всіх культур, оскільки в їхній основі лежить зіткнення протилежних начал, гостре протиставлення контрастних явищ.

Існує безліч форм гумору: іронія, пародія, анекдот, сатира, жарт, каламбур і т. д. Ми можемо знайти дуже багато гумористичних розповідей, романів, повістей, п'єс.

Гумор буває різним: дотепним, грубим, фізіологічним, чорним, добрим. Але найбільше серед цього розмаїття цінується саме англійський гумор: лаконічний, тонкий і часом дошкульний.

Британський (або англійський) гумор сформувався в умовах відносної стабільності британського суспільства і несе в собі сильний елемент сатири над “абсурдністю повсякденного життя”.

Одним чудовим прикладом англійського гумору можна вважати такий жанр гумористичної поезії як лімерик. Це жартівливі епіграми на будь-яку тему, для яких характерні комічні або гротескні елементи, параномазії, каламбури, гра слів. Цей гумористичний вірш складається з 5 рядків і заснований на обіграванні нісенітниці. Він побудований за схемою *a-a-b-b-a* і часто пишеться анапестом. У лімериках зазвичай описується якась подія, що сталась з кимось десь-то. Обов'язковою умовою при цьому є комізм ситуації, якась дивакуватість, парадоксальність, незвичайність, іронія, навіть абсурд.

Найбільш відомим автором англійських лімериків вважається Едвард Лір. Фактично він є “батьком” літературних лімериків. Він використав форму жартівливих пісень, які пов'язують з ірландським містом Лімерик. Едвард

Лір дещо змінив традиційну форму лімерика, скоротивши кількість рядків до чотирьох, а в третій рядок ввів внутрішню риму. Щоправда, послідовники Е. Ліра повернулися до п'яти рядків у вірші. Проте основний напрямок поетичної гри у лімеріку – доведення повної риси людини або явища до абсурду – залишився. Найбільший його внесок у поезію – це лімерики і зокрема його книга, яка здобула великий успіх – “Книга нісенітниць” (Book of Nonsense, 1846). Також до цього жанру також звертались Л. Керролл, Х. Беллок, Г. Честертон, О. Неш.

Сучасна література неможлива без медичної літератури. Медична термінологія – це система понять, що позначають стан і процеси, які протікають у людському організмі.

Важливим фактором вивчення медичної термінології є вивчення структури термінів та їх використання в різних контекстах. Основною сферою функціонування медичної термінології є медичні тексти. Сучасна наукова медична література містить величезну кількість термінів, що можуть становити певну складність під час перекладу.

Поширеними джерелами збагачення медичної термінологічної лексики є словоскладання, або основокладання, аббревіація, еліпсис, епоніми. Незважаючи на те, що терміни є характерною рисою наукового стилю мовлення, термінологія медицини часто трапляється в публіцистичному стилі, наприклад, у політичній промові або статтях та в художній літературі.

Під час перекладу англомовних статей чи промов перекладач стикається з відсутністю відповідних реалій життя в нашому середовищі, з відмінністю світосприйняття україномовним реципієнтом чужомовних метафор. Ці труднощі вирішуються застосуванням перекладацьких трансформацій на кшталт такого: лексичної заміни, антонімічного перекладу, синтаксичної перестановки.

Отже, гумор важливий в житті кожної людини. Без гумору ми б не змогли легше реагувати на якісь “гострі” жарти в нашу сторону. Мати почуття гумору – важливо, адже без нього життя не цікаве та дивне.

РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНИХ ЛІМЕРИКІВ

2.1. Стилiстичнi прийоми перекладу гiперболи у медичних лiмериках

В останні десятиліття досягнення художньої літератури, зокрема поезії, стають надбанням текстів інших функціональних стилів – публіцистики, рекламних текстів. Це стосується використання образності, антитези, рими [22].

Пандемія коронавірусу, яка вже два роки шириться світом, призвела до значних змін у системі охорони здоров'я, спілкуванні багатьох людей у світі, їх поведінці. Таким чином виріс інтерес до медицини, медичної термінології, медичної літератури. Люди почали уважніше ставитись до свого здоров'я. Найбільш креативні люди намагаються описати нинішню ситуацію в оповіданнях, віршах, есе. Ними є як письменники, так і аматори. Під час локдауну, часто перебуваючи на самоті чи в обмеженому колі спілкування, автори виражали своє розуміння ситуації саме завдяки лімерикам. Вони використовували гумор або іронію [71].

Протягом написання дипломної роботи ми переклали та проаналізували 25 лімериків. Під час дослідження було визначено використання таких виразових засобів (тропів), як гiпербола, метафора, антитеза, метонiмiя, оксиморон.

Стилiстичнi засоби в англiйських лiмериках коронавірусної тематики трохи відрізняються за семантикою від класичних лімериків 19-20 століть. Серед проаналізованих текстів, зокрема, мало текстів із грою слів, метафорою. Проте, досить поширеною є **гiпербола** [71]. Діана Перокаро відзначає які збитки завдав коронавірус економіці:

*The virus has closed down much biz,
Caused the stock market to lose its fizz* [72].

Тут ми гіперболу *the virus has closed down much biz* переклали як *через вірус багато людей сидять вдома*. Словосполучення *the stock market* містить синонімічний переклад *магазини*:

*Через вірус багато людей сидять вдома,
Магазини втратили метушню – це їхня втома.*

Тобто, через те, що магазини закриті внаслідок пандемії, магазини не мають прибутку і люди не мають можливості вийти з домівок, щоб зробити певні покупки.

В іншому лімеріку цей вірус зображено як страшну хворобу, від якої треба тримати дистанцію, *щоб не потрапити в його заразні пути* і що треба надзвичайно максимально дотримуватись засобів профілактики:

*We must maintain social distance
To ensure our resistance
And keep our hands impeccably clean [73].*

В перекладі вірус описано як страшну людину, що тримає людей у своїх *заразних путях*, з яких не можливо вирватись, а також, як згадувалось вище, зображено перебільшення заходів профілактики:

*І щоб не потрапити в його заразні пути,
Треба тримати дистанцію, щоб хворобу цю не відчутти.
І мити руки на день разів кільканадцять.*

Тут рядки *we must maintain social distance / to ensure our resistance* перекладено і *щоб не потрапити в його заразні пути, / Треба тримати дистанцію, щоб хворобу цю не відчутти* показуючи, що це дуже страшна хвороба, і потрібно бути надзвичайно обережним, щоб не заразитись.

Ще один цікавий лімерик описує поширюваність вірусу всім світом:

*This virus that's known as Corona
Has spread from New York to Potomac [72].*

Тут використана гіпербола *has spread from New York to Potomac* перекладена як *поширився всюди: від Києва аж до Херсона*, що підкреслює великий аспект поширення цього вірусу:

*Вірус, відомий всім під назвою “Корона”,
Поширився всюди: від Києва аж до Херсона.*

У ряді творів гіпербола має іронічний характер, оскільки автори перебільшують сумний настрій через неможливість відвідувати пивбар чи стадіон [71]:

*But I can't use my car
To get a bar
So now I'm dying of thirst! [73]*

Тут гіперболу *now I'm dying of thirst* ми переклали як *бо КОВІД всіх заарештував*. Ми використали саме слово *заарештував* для того, щоб підкреслити, наскільки вірус страшний і небезпечний:

*Але люди не виходять з дому,
Щоб в магазині вгамувати втому,
Бо КОВІД всіх “заарештував”.*

Наступний лімерик іронічно розповідає про те, як люди налякались Ковіду-19 та змели все з полиць магазинів, навіть туалетний папір:

*When lockdown was first put in place,
Of toilet rolls there was no trace [74].*

В перекладі гіпербола *of toilet rolls there was no trace* звучить *люди з магазинів навіть туалетний папір змели відразу*, підкреслюючи це тим, що від невідомості і незнання що таке цей вірус і як надовго він “затримається”, люди згодні купувати все:

*Коли локдаун ввели одразу,
Люди з магазинів навіть туалетний папір змели відразу.*

Стівен Сміт відсутність бейсбольних матчів та вболівальників на трибунах з бокалами пива вважає трагедією [71]:

*The absence of baseball is tragic
Early spring has lost its magic.
No fans in the stands drinking beer-y [72].*

Цей лімерик ми переклали взагалі по-іншому, а саме рядки *the absence of baseball is tragic / Early spring has lost its magic* перекладено з антонімічною заміною *бо бейсбол для мене – це життя, / Від думки про нього у мене пришивидшується серцебиття*, тоді як в оригіналі говориться про відсутність бейсболу, втрату ранньою весною своєї магії, а тут – про присутність гри, про “бажання жити” лише від однієї думки про бейсбол:

*Бо бейсбол для мене – це життя,
Від думки про нього у мене пришивидшується серцебиття.
Немає з ким випити пива – важлива деталь!*

Шерон Рейкер зображує, як через вірус за ним дуже сильно сумувало місто – Басільдон, оскільки він не відвідував його довгий час:

*Hey Basildon JCP!!
You're probably forgotten me.
It's been such a long time,
Since you're heard me whine,
But don't forget I will soon be free [74].*

В перекладі гіпербола *since you're heard me whine* перенесена з дії одного виконавця на іншого, бо в тексті оригіналу скиглить людина, в перекладі – місто, а також з одного рядка в інший і звучить так *сильно за мною голосили*. Слово “голосити” само по собі означає “сильно плакати”, але для підсилення ефекту голосіння тут додано слово “сильно”, що ще більше підкреслює сум за людиною:

*Привіт, Басільдон, моє місце сили,
Ви, мабуть, сильно за мною голосили,
Бо пройшло багато часу,
Як через вірус я не виходив на терасу
Але скоро я ввірвусь у світ, як Ви й просили!*

Також у цьому перекладі відображено сильне бажання людини “вийти у світ”: *але скоро я ввірвусь у світ, як Ви й просили*. Це пояснює те, що скоро нарешті люди зможуть вийти в місто, “відірвати душу”, походити по

магазинах, зустрітись з друзями, відвідати різні кафе, піти в кіно. Тобто, це описує той момент, що, як тільки закінчиться карантин, локдаун, зникне Ковід, усі зроблять те, чого не могли зробити, коли сиділи вдома.

В сучасних коронавірусних лімериках гіперболізується пасивний спосіб життя внаслідок локдаунів. Кетрін Бернс жаліється на відсутність розваг, зустрічей з друзями, прогулянок, тому для заспокоєння люди багато їдять, що призводить для набору зайвої ваги, а також ожиріння [71]:

Pubs are closed, no friends to meet

Nothing left to do but eat

Now I have fine chins and weigh twenty stone [74].

Тут гіперболу ми переклали як *20 кг окрас* замість *now I have fine chins and weigh twenty stone*, підкресливши це тим, що під час карантину від нудьги можна набрати багато зайвої ваги, а слово *окрас* іронічно описує те, що зайва вага стає “прикрасою” людини. Для кращого звучання в рядку *nothing left to do but eat* ми додали слово *зритись*:

Бо все закрито, і з друзями не зустрітись,

Лишається лиш вдома їсти і зритись.

Так я набрала лишніх 20 кг окрас.

Правила поведінки під час пандемії, як от соціальна дистанція, носіння захисних масок, призводить до парадоксальних ситуацій, коли чоловік не впізнає свою дружину, яка одягнула маску [71]:

Biweekly shopping has been my goal.

But social distancing is staking its toll.

While donning my mask,

“Who are you?” he asked.

“It’s your wife”, I said. “Put down that pole” [73].

Тут з іронією зображено той момент, що під маскою не видно нічого, навіть слюзинок:

Похід в магазин для мене – це відпочинок,

Але соціальна дистанція – як поєдинок:

*Одягнеш маску, і не знаєш,
Чи дружину свою впізнаєш,
Бо під маскою не видно навіть сльозинок.*

Останній рядок в лімерику повністю замінено: *бо під маскою не видно навіть сльозинок*, де про жердину тут взагалі не згадується.

Інший лімерик з легкою іронією описує той момент, коли потрібно одягнути маску, щоб не заразити інших, і це буде дуже розумно та похвально:

*So we're in the pandemic of '20,
Two metres apart, yes that's plenty,
And before you do ask,
Kindly put on your mask,
I don't want to be your infectee! [74]*

Тут наголошено на тому, що перед тим, як в когось щось запитати чи щось комусь сказати, спочатку потрібно одягнути маску, щоб не заразити інших, навіть якщо ти здоровий, це буде краще для тебе:

*Ми живемо в часи пандемії. Реально,
Де дистанція в два метри – це нормально,
І перш ніж в когось щось запитати,
Не забудь про маску: обличчя своє заховати,
Щоб інших не заразити – це буде похвально.*

Лімерик, написаний нижче, з гумором описує момент, коли під час локдауну люди були змушені сидіти вдома і читати від нудьги, що аж прочитали телефонний довідник:

*The lockdown has got me quite floored
I've read all the books that I stored.
And even at stages
I've read Yellow Pages
Do you think I'm a tiny bit bred? [73]*

Тут в останньому рядку *do you think I'm a tiny bit bred* вжито риторичне запитання *думаєте, вийшло нудьгу вгамувати*, зображуючи цим гумор. Також в цьому лімеріку використано синонімічний переклад *телефонний довідник* замість *Yellow Pages*:

Локдаун змусив мене нудьгувати

I змусив книги різні читати.

Так от, поступово, крок за кроком,

Навіть телефонний довідник прочитала ненароком.

Думаєте, вийшло нудьгу вгамувати?

Ніта Дрейпер з іронією зображує момент, коли в тебе є проблеми, і щоб їх забути, краще випити спиртного:

Old Boris told everyone to stay in

Because of the special circs we are in

But boy did I hate it

I sure didn't rate it

Got through it by downing some gin [74].

В перекладі ми ввели ім'я британського політика, щоб лімерік став трішки цікавішим та веселішим. Іронія тут зображена в останньому рядку:

Джонсон Борис звелів усім залишитись

Через особливий стан, і треба коритись,

Але я так ненавиджу це,

I мені не подобається все.

То з горя випив джину, щоб змиритись.

Наступний лімерік іронічно описує момент, коли під час довготривалого карантину у жінки зміцніли дружні стосунки з її собакою:

There was an old lady of Gravesend

Who into melancholy refused to descend.

Many days of lockdown

Did not bring her down.

Her secret: a small canine friend [73].

Тобто, тут мається на увазі, що навіть під час локдауну можна дружити не тільки з людьми, а й з собаками, адже вони також наші друзі, яким можна пожалітись і виговоритись. Тому рядок *her secret: a small canine friend* ми іронічно переклали *а все тому, що у неї з собакою дружба була*:

*В Грейвсенді жила жінка одна,
В меланхолію впасти відмовлялась вона,
Та довготривалий карантин
Її не засмутив.
А все тому, що у неї з собакою дружба була.*

Діана Пекораро з іронією відображає той момент, коли для пошиття маски згодиться все:

*People are taking on the task
of making a protective mask.
Using fabric or T shirt,
Unmentionables that convert,
See them creatively recast [72].*

В цьому лімеріку іронія *using fabric or T shirt, / Unmentionable that convert* перекладена як *вони беруть все, що потрапляє їм в руки, / Для діла підходять навіть перуки*. Це пояснює те, що людям байдуже, з чого будуть виготовлені захисні маски, головне, щоб вони дійсно захищали і “оберігали” їх від вірусу:

*Люди беруться за важливе завдання:
Пошити маску для свого оберігання.
Вони беруть все, що потрапляє їх в руки,
Для діла підходять навіть перуки.
Яка ж краса виходить з їхнього бажання!*

Легка іронія зображена у лімеріку Тоні Гібсон:
*Whilst in lockdown through Covid 19
My Tech skills have come on like a dream
Portal, Skype, Twitter, Zoom,*

*All have been such a boon,
And now I can TikTok like a Teen!* [74]

В цьому лімеріку іронія зображена тут в тому, що під час локдауну є й плюси: можна навчитись користуватись різними соціальними мережами:

*Під час локдауну я дечому навчилась:
Технічні навички у мене з'явились.
Портал, Скайп, Твіттер, Зум
Можу користуватись швидко, без роздум.
Також здібності й до ТікТок проявились.*

Легка іронія і гумор у цих рядках зрозумілі, проте це гірка іронія. Саме гіперболізація певних ситуацій, що реалізується в сучасних лімеріках, демонструє певну душевну стійкість людей [71].

2.2. Стилістичні прийоми перекладу метафоричної та метонімічної образності у медичних лімеріках

Крім гіперболи, яка досить часто зустрічається у лімеріках, є багато й інших стилістичних засобів, що вживаються у лімеріках. Серед них можна назвати метафору, метонімію, градацію, антитезу.

Стилістичний прийом, який певною мірою взаємодіє з гіперболою, – це **градація**. Емоційний тип градації у творі Діани Пекораро відображає надію людей на рятівника від лиха пандемії:

*Lead us into Depression,
We'll need prophet, guru and wiz* [72].

Градація тут виражена поступовим переходом від депресії до чарівника, який потрібен для того, щоб сказати, що буде далі та щоб не дозволити людині “впасти” в депресію [75]:

*Що ведуть нас до Депресії,
Нам потрібні гуру й чарівник, бо буде перевтома.*

Градація реалізується за допомогою синтаксичного стилістичного прийому переліку. Цей перелік включає особливі якості, які важко знайти в одній особі. Тому, як і в попередніх прикладах, ми спостерігаємо іронічний ефект гіперболи. В іншому лімеріку емоційна градація виявляє, що може врятувати окрему особу від меланхолії [71]:

*There was an old lady of Gravesend
Who into melancholy refused to descend.
Many days of lockdown
Did not bring her down.
Her secret: a small canine friend [73].*

В цьому вірші градація зображена у поступовому переході від меланхолії до карантину, від карантину до дружби з собакою, оскільки собачка допомагає жінці не впасти в меланхолію, депресію:

*В Грейвсенді жила жінка одна,
В меланхолію впасти відмовлялась вона,
Та довготривалий карантин
Її не засмутив.
А все тому, що у неї з собакою дружба була.*

Антитеза є одним з характерних засобів як у класичних, так і у сучасних коронавірусних лімеріках. Автори підкреслюють контраст між попереднім безтурботним життям і суворими умовами локдауну:

*The absence of baseball is tragic
Early spring has lost its magic.
No fans in the stands drinking beer-y [72].*

Антитеза тут використана для того, щоб показати важливість спорту в житті, а конкретно, – бейсболу для цієї людини: *the absence of baseball is tragic* – бо бейсбол для мене – це життя. Людина не уявляє життя без спорту. Їй важливо займатись спортом, грати в бейсбол, оскільки це додає сил гравцю:

Бо бейсбол для мене – це життя,

Від думки про нього у мене пришвидшується серцебиття.

Немає з ким випити пива – важлива деталь!

В наступному лімерику використано антитезу для протиставлення того моменту, що під час карантину, сидячи вдома, люди будуть здорові, але і не багаті.

This virus that's known as Corona

Has spread from New York to Pomona

So to keep myself healthy

But not become wealthy

I'll just stay in my house all alone [72].

Тут мається на увазі те, що краще оберегатись, сидіти вдома, бути здоровим, а те, що не будеш багатим, то не головне:

Вірус, відомий всім під назвою “Корона”,

Поширився всюди: від Києва аж до Херсона.

Люди сидять у своїй кімнаті,

Будуть здорові, але не багаті.

Тому всі сидять вдома, бо це як самооборона.

Також у цьому лімерику ми ввели заміну назв міст, щоб яскравіше виразити настрій вірша: *from New York to Pomona – від Києва аж до Херсона.*

Автор одного з лімериків використав антитезу для зображення протиставлення умовних заборони вийти з дому та поради залишитись вдома:

We used to go down to the pub

For a drink, a chat and some grub.

Now that bug is about

And we're not allowed out

We've all joined the “Stay At Home” Club [73].

Тут антитеза виражена в рядку *we've all joined the “Stay At Home” Club* і перекладена як *хочеться погуляти і швидше двері усі відкрити*. Переклад цього рядка можна вважати ще й антонімічним:

*Ми звикли в бар усі ходити,
Щоб випити, поїсти і поговорити,
Але тепер для нас – це мрія,
І вийти з дому – наша надія.
Хочеться погуляти і швидше двері усі відкрити.*

В інших лімериках автори підкреслюють контраст між тим, що робота вдома може приносити задоволення, або бути “полоном”:

*A team leader was all on his own
Isolated with only his phone
But kit came his way
Now he’s skyping all day
And is happily working from home [74].*

Тут антитеза перекладена нами як *працювати вдома для нього не було полоном* замість *and is happily working from home* пояснюючи це тим, що для когось працювати вдома приносить задоволення і насолоду, а для когось – це може бути полоном:

*Директор був для себе законом,
Ізольовано вдома сидів з телефоном,
Нікуди не виходив, ні з ким не говорив,
За весь день лиш Скайп відкрив.
Працювати вдома для нього не було полоном.*

Ще одним цікавим стилістичним засобом як у класичних, так і в сучасних коронавірусних лімериках є **метафора**. Вона чітко підкреслює негативну, шкідливу роль коронавірусу в житті кожної людини. В наступній метафорі охарактеризовано вірус як вбивцю:

*This terrible virus called Covid Nineteen
Is a killer that cannot be seen [73].*

В перекладі ця метафора *is a killer than cannot be seen* перекладена так *вже вбив людей тисячі надцять*:

Цей жахливий вірус Ковід Дев’ятнадцять

Вже вбив людей тисячі надцять,

Один з авторів охарактеризував вірус метафорично як “в’язницю”:

But I can't use my car

To get a bar

So now I'm dying of thirst! [73]

В цьому випадку метафору ми переклали *бо КОВІД всіх заарештував*, повністю замінивши оригінал *so now I'm dying of thirst*, в якому говориться про “спрагу”:

Але люди не виходять з дому,

Щоб в магазині вгамувати втому,

Бо КОВІД всіх “заарештував”.

У наступному лімеріку метафора вживається для того, щоб передати людські почуття, бажання:

The days when ABBA made us happy

With music that sure was snappy,

Gone now with the virus

Rampant through and by us,

How I long for those songs so sappy [72].

Тут зображено енергійну боротьбу людей за щасливе, спокійне, здорове життя, в якому вони завжди боротимуться за те, щоб вогник надії завжди був присутній і ніколи не згас:

Дні були щасливі, коли АВВА радував нас,

Коли їхня музика була енергійна весь час,

Але зараз це вкрай неможливо,

Бо вірус швидко шириться, і це важливо.

Проте скоро ми заспіваєм, бо вогник надії ще не погас.

Метафору ми переклали тут як *вогник надії ще не погас*, тоді як в оригіналі звучало так: *how I long for these songs so sappy*.

В іншому лімеріку метафора зображує занадто велику силу коронавірусу:

*The country was brought to its knees
By a virus that nobody sees
We all stayed indoors
Our plans set to “pause”
“I’ll have another Mars bar please” [74].*

Метафора тут зображена в рядках *the country was brought to its knees, our plans set to “pause”* і перекладена *вірус поставив весь світ на коліна, наше життя зупинилось до невідома*. В перекладі ми використали епітет *зараза зміїна*, щоб надати емоційної характеристики вірусу та підкреслити наскільки він “сильний”, страшний та небезпечний. А ще при перекладі ми вжили фразеологізм “лізти по стінах”, за допомогою якого хотіли показати, що для того, щоб не з’їхати з глузду, краще з’їсти шоколадку як заспокійливе:

*Вірус поставив весь світ на коліна,
Вбив багато людей, зараза зміїна.
Через нього ми всі сидимо вдома,
Наше життя зупинилось до невідома,
Тому з’їм ще один батончик Марс, щоб не лізти по стінах.*

В одному із лімериків вірус метафорично зображений “сильним”, проте переможеним і якого можна “зламати”:

*This Covid 19’s arrived with such a frightful force,
Took us all by surprise, but we managed of course!
We care, but would not share
Those germs we should not dare!
Whether work here or at home, togetherness our source [74].*

В цьому випадку метафори *this Covid 19’s arrived with such a frightful force, / Took us all by surprise, but we managed of course, whether work here or at home, togetherness our source* ми переклали як *Ковід 19 з великою силою прийшов, / Здивував нас усіх, але не обійшов, головне – триматись разом, щоб він від нас пішов*. Метафора описує тут вірус як такий, що “ввірвався” в

життя людей, зруйнував всі їхні плани, але не переміг їх і люди продовжують жити й радіти життю. Щоб якнайшвидше вірус “покинув” людей, їм потрібно триматись разом, адже сила – в єдності:

*Ковід 19 з великою силою прийшов,
Здивував нас усіх, але не обійшов.
Ми дотримуємось усіх заходів здоров'я безпеки,
Щоб не поширити мікроби і не бігти до аптеки.
Головне – триматись разом, щоб він від нас пішов.*

В інших лімериках Ковід метафорично зображений як постійне явище, якого, якщо ти хочеш позбавитись, потрібно остерігатись:

*We are told to stay 2 metres apart
but sometimes I don't have the heart
to say, "Put on your mask",
this is not a great task
to help COVID 19 depart [74].*

Метафору *to help COVID 19 depart* ми переклали *інакше КОВІД не покине нас*.

*Важливе завдання сьогодні для нас:
Тримати дистанцію повсякчас,
Але через нерішучість не можу сказати:
“Одягніть маску”. Це всім треба знати.
Інакше КОВІД не покине нас.*

Один з лімериків містить метафору, яка говорить про плин часу:

*It's been such a long time,
Since you're heard me whine,
But don't forget I will soon be free [74].*

В перекладі метафора використана у рядку *it's been such a long time*, яку ми переклали як *бо пройшло багато часу*:

*Бо пройшло багато часу,
Як через вірус я не виходив на терасу,*

Але скоро я ввірвусь у світ, як Ви й просили.

Валері Селф описує Ковід як сильну “особистість”, якщо можна так сказати, яка змінила мозок людини до невпізнаваності:

Covid has been a real pain

Who knows what it's done to my brain

Although masks are just hell

I think I've done well

But I don't want to do it again! [74]

В цьому лімерику метафору *it's done to my brain* ми переклали дещо по-іншому: *кожен із нас став трохи кволим*, маючи на увазі те, що Ковід сильно змінив життя людей та їх самих. А також при перекладі тут, можна сказати, використане приховане порівняння. Ми переклали його як *мріють вибратись з пекла: маски не одягати* і воно знаходиться в нашому перекладі в четвертому рядку, тоді як автор вжив порівняння *masks are just hell* в третьому рядку.

Ковід для усіх став невидимим болем,

Кожен із нас став трохи кволим,

Люди сидять вдома, не виходять гуляти,

Мріють вибратись з пекла: маски не одягати.

Тому в майбутньому не хочу проживати це знову! Ніколи!

Досить цікавим є використання в коронавірусних лімериках **метонімії**. Вона використовується при зіставленні понять за суміжністю, коли предмет чи явище позначають за допомогою інших слів і понять [76]. В наступному лімерику метонімія описує поширюваність “великої сили” коронавірусу по всьому світу:

The country was brought to its knees

By a virus that nobody sees [74].

Метонімію *the country was brought to its knees* ми переклали *вірус поставив весь світ на коліна*. Метонімія виражена словом *світ*, яке вжито в

переносному значенні. Кажучи так, мається на увазі те, що “на колінах стояв” не світ, а люди, які живуть в ньому:

*Вірус поставив весь світ на коліна,
Вбив багато людей, зараза зміїна.*

Ще один лімерик, в якому використана метонімія, показує єдине для всіх людей бажання: відвідати всі заклади:

*Now that bug is about
And we're not allowed out
We've all joined the "Stay At Home" Club [73].*

В перекладі метонімія *we've all joined the "Stay At Home" Club* звучить *хочеться погуляти і швидше двері усі відкрити*. Тут узагальнюється той момент, коли хочеться відкрити усі двері і одразу, проте це фізично неможливо. В цьому випадку мається на увазі те, що як тільки закінчиться карантин, люди одразу побіжать в місто, щоб відвідати усі можливі заклади:

*Але тепер для нас – це мрія
І вийти з дому – наша надія.
Хочеться погуляти і швидше двері усі відкрити.*

Є лімерики, хоча їх небагато, в яких вживається **оксиморон**. Він поєднує слова, кожне з яких виражає протилежне значення. Внаслідок використання цього стилістичного засобу утворюються парадоксальні словосполучення [77]. Наступний лімерик, точніше, його переклад, є достовірним прикладом такого вживання:

*So here's to the critical workers
The dustmen and medic researches.
I've written these verses
In praise of the nurses
And all who are there to support us [73].*

В оригіналі цього лімерика оксиморон не зустрічається, а от при перекладі ми вжили оксиморон *світлом тіней* замість *medic researches*, щоб

виразити важливу, важку й клопітку працю медичних працівників, які працюють постійно, незалежно від того, чи то день, чи ніч:

*Пишу цей вірш для важливих людей,
Які рятують життя під світлом тіней,
Допомагають відчутти вогник тепла, -
Це медсестрам велика хвала
І всім тим, хто ночами не змикає очей.*

Існує ще такий прийом перекладу, як прийом доместикації [24] – різновид прагматичної адаптації, коли іноземні реалії замінюють нашими подібними. Наприклад: *Santa Claus – Дід Мороз, downtown – центр міста, mile – кілометр*; назви міст, страв, одягу замінюють українськими. Наведемо приклад такого прийому в лімерику:

*This virus that's known as Corona
Has spread from New York to Pomona.*

Тут прийом доместикації зображений у заміні назв міст: *New York – Київ, Pomona – Херсон*:

*Вірус, відомий всім під назвою "Корона",
Поширився всюди: від Києва аж до Херсона.*

В деяких лімериках зображено надію та віру в те, що одного дня цей безжальний вірус зникне і ми всі підемо гуляти, дихати свіжим повітрям без надокучливих масок, покажемо, які ми сильні та витривалі. Берніче Фріш показала це у своєму лімерику:

*I hope that we are n't contagious
This whole epidemic's outrageous
One day we will walk
And have a good talk
We can't let this virus upstage us [72].*

В перекладі, відповідно, ми замінили слово *contagious* на *здорові*, рядок *this whole epidemic's outrageous* переклали бо ця епідемія є в кожному дворі, останній рядок *we can't let this virus upstage us* звучить тепер тому

покажемо вірусу які ми гонорові і, таким чином, цей рядок вийшов ще й з антонімічною заміною:

*Сподіваюсь ми всі здорові,
Бо ця епідемія є в кожному дворі.
Але одного дня ми підемо гуляти,
Будемо довго про все розмовляти.
Тому покажемо вірусу які ми гонорові.*

А ще в лімериках сильно виражається єдине для всіх бажання – спокій:
*Writing a good limerick is hard,
Each line is only a shard.
Of the topic of COVID,
My mind wants to be rid,
I'll never be a great bard [72].*

Цей лімерик показує, що для кожної людини особисто зараз спокій – найважливіше, точніше, “здорове” життя:

*Щоб написати лімерик, потрібно бажання,
Щоб в кожному рядочку не було жодного питання,
А щодо COVID, вірусу безжального,
То я хочу спокою глобального.
Але я ніколи не стану поетом, – це без вагання.*

Цей лімерик ми переклали взагалі по-іншому, по-своєму, замінивши всі рядки, окрім останнього, додавши в ньому слова *це без вагання*, щоб достовірно передати суть і настрої лімерика, а також покращити його звучання.

Коронавірусні лімерики цікаві і наразі їх із зацікавленістю пишуть вчені, поети, письменники, навіть прості люди, а також перекладаються багатьма іншими поетами, письменниками та людьми.

2.3. Прийоми перекладу медичних термінів у лімериках

Пандемія коронавірусу, як зазначалося вище, внесла свої корективи у життя всього світу. Внаслідок цього значно виріс інтерес до медицини, медичної термінології. Медичні терміни стали надбанням не лише фахівців, але й звичайних людей, які у розмовах з членами своїх сімей або своїми друзями обговорюють медичні проблеми [71].

Ми проаналізували 25 лімериків, в яких використані такі медичні терміни, як: lockdown, virus, COVID-19, social distance, depression, melancholy, pandemic, mask, epidemic, infectee, contagious.

Медичні терміни в аналізованих лімериках відносяться до таких семантичних груп:

- 1) назва хвороб – COVID-19, pandemic, virus, contagious;
- 2) предмети захисту – protective mask;
- 3) назва соціальних заходів – lockdown, social distancing;
- 4) назва психологічного стану – depression, melancholy.

У більшості ця лексика знаходиться на межі між медициною і економікою, медициною і психологією або соціологією. Наведені лексичні одиниці мають номінативну функцію, але в поєднанні з емоційно забарвленою і оціночною лексикою вони відображають сучасну ситуацію у всьому світі [71].

Коронавірусна хвороба змусила людей зачинитись вдома і нікуди не виходити, а також підштовхнула вчених, поетів, людей на написання медичних лімериків. В цих лімериках, як згадувалось вище, використані медичні терміни. Наступні лімерики є підтвердженням цього. Тому наведемо приклади лімериків першої групи, що містять медичні терміни.

В більшості лімериків, в яких вживається слово *COVID*, перекладено без змін. Наступний лімерик є прикладом цього:

With COVID-19 we've been cursed

They say we're over the worst

*But I can't use my car
To get a bar
So now I'm dying of thirst! [73]*

При перекладі значення слова *COVID-19* не змінилось:

*КОВІД-19 нас наче прокляв,
Хоча нас він не подолав,
Але люди не виходять з дому,
Щоб в магазині вгамувати втому,
Бо КОВІД всіх "заарештував".*

В лімерику, що написаний нижче, жодних змін при перекладі не відбулося:

*Writing a good limerick is hard,
Each line is only a shard.
Of the topic of COVID,
My mind wants to be rid,
I'll never be a great bard [72].*

В перекладі слово *COVID* звучить так само, як і в оригіналі – *КОВІД*:

*Щоб написати лімерик, потрібно бажання,
Щоб в кожному рядочку не було жодного питання,
А щодо КОВІД, вірусу безжального,
То я хочу спокою глобального.
Але я ніколи не стану поетом, - це без вагання.*

В медичних лімериках досить часто використовується слово *COVID*. В наступному лімерику, як і в попередніх, також вжито саме цей медичний термін:

*Covid has been a real pain
Who knows what it's done to my brain
Although masks are just hell
I think I've done well
But I don't want to do it again! [74]*

В перекладі слово *Covid* перекладено без змін – *Ковід*:

Ковід для усіх став невидимим болем,

Кожен із нас став трохи кволим,

Люди сидять вдома, не виходять гуляти,

Мріють вибратись з пекла: маски не одягати.

Тому в майбутньому не хочу проживати це знову! Ніколи!

В лімерику, що наведений нижче, є такий самий медичний термін, як і в попередніх лімериках:

This Covid 19's arrived with such a frightful force,

Took us all by surprise, but we managed of course!

We care, but would not share

Those germs we should not dare!

Whether work here or at home, togetherness our source [74].

Медичний термін *Covid* ми переклали без змін, а саме – *Ковід*:

Ковід 19 з великою силою прийшов,

Здивував нас усіх, але не обійшов.

Ми дотримуємось усіх заходів здоров'я безпеки,

Щоб не поширити мікроби і не бігти до аптеки.

Головне – триматись разом, щоб він від нас пішов.

Вище ми зауважували, що в лімериках багато разів вживається одне і те ж слово. Наступний лімерик, як не дивно, не є винятком. Він також містить термін групи назви хвороб *Covid*:

This terrible virus called Covid Nineteen

Is a killer that cannot be seen.

We must maintain social distance

To ensure our resistance

And keep our hands impeccably clean [73].

Словосполучення *Covid Nineteen* перекладено відповідним чином *Ковід*

Дев'ятнадцять:

Цей жахливий вірус Ковід Дев'ятнадцять

*Вже вбив людей тисячі надцять,
І щоб не потрапити в його заразні пути,
Треба тримати дистанцію від тої отрути
І мити руки на день разів кільканадцять.*

В наступному лімеріку використаний медичний термін *pandemic*:
*So we're in the pandemic of '20,
Two metres apart, yes that's plenty,
And before you do ask,
Kindly put on your mask,
I don't want to be you infectee!* [74].

Медичний термін *pandemic* перекладено *пандемії*. Також тут використане слово *infectee*, що в оригіналі звучить *infect* і перекладається “заразити, заражати” [78], тоді як в нашому перекладі воно так і звучить – *заразити*:

*Ми живемо в часи пандемії. Реально,
Де дистанція в два метри – це нормально,
І перш ніж в когось щось запитати,
Не забудь про маску: обличчя своє заховати,
Щоб інших не заразити, - це буде похвально.*

В іншому лімеріку використане слово *virus*, що належить до групи назв хвороб:

*The days when ABBA made us happy
With music that sure was snappy,
Gone now with the virus
Rampant through and by us,
How I long for those songs so sappy* [72].

В перекладі слово *virus* звучить так само, як і в оригіналі – *вірус*. Разом із цим словом вжито слово *rampant*, що в перекладі означає “*нестямний, нестримний; дуже поширений (про хвороби)*” [78] для того, щоб підкреслити

надзвичайну швидкість поширюваності вірусу. Ми переклали це слово *швидко шириться*:

*Дні були щасливі, коли АВВА радував нас,
Коли їхня музика була енергійна весь час,
Але зараз це вкрай неможливо,
Бо вірус швидко шириться, і це важливо.
Проте скоро ми заспіваєм, бо вогник надії ще не погас.*

В лімеріку Берніче Фріш вжито також слово *virus*, яке описує стан здоров'я людини. І це слово *contagious*:

*I hope that we are n't contagious
This whole epidemic's outrageous
One day we will walk
And have a good talk
We can't let this virus upstage us [72].*

Слово *virus* перекладається як *вірус*. В нашому перекладі воно так і звучить. Ще тут використані слова *contagious*, яке перекладається як “інфекційний, заразний”, *epidemic* – як “епідемічний; епідемія” [78], тоді як в нашому перекладі слово *contagious* звучить інакше, а саме *здоровий*, щоб підкреслити сенс цього слова, а слово *epidemic* так і звучить *епідемія*:

*Сподіваюсь, ми всі здорові,
Бо ця епідемія є в кожному дворі.
Але одного дня ми підемо гуляти,
Будемо довго про все розмовляти.
Тому покажемо вірусу які ми гонорові.*

В наступному лімеріку вжито слово *virus* із його назвою – *Corona*:

*This virus that's known as Corona
Has spread from New York to Pomona
So to keep myself healthy
But not become wealthy
I'll just stay in my house all alone [72].*

Слово *virus* ми так і переклали *вірус*. Але поряд із цим словом в оригіналі тексту вжито ще й назву цього вірусу – *Corona*, яке дозволяє лише за однією назвою зрозуміти, який саме це вірус і як він шкодить здоров'ю людини. Відповідно це слово ми так і переклали – *Корона*:

*Вірус, відомий всім під назвою “Корона”,
Поширився всюди: від Києва аж до Херсона.
Люди сидять у своїй кімнаті,
Будуть здорові, але не багаті.
Тому всі сидять вдома, бо це як самооборона.*

Брентон Крю в своєму лімерику також вживає слово *вірус*:

*The country was brought to its knees
By a virus that nobody sees
We all stayed indoors
Our plans set to “pause”
“I’ll have another Mars bar please” [74].*

Слово медичного характеру *virus* перекладено без змін, а саме *вірус*, проте в оригіналі це слово вжито в другому рядку, а в нашому перекладі – в першому:

*Вірус поставив весь світ на коліна,
Вбив багато людей, зараза зміїна.
Через нього ми всі сидимо вдома,
Наше життя зупинилось до невідома,
Тому з’їм ще один батончик Марс, щоб не лізти по стінах.*

В лімерику Шерона Рейкер відсутнє будь-яке медичне слово, проте під час перекладу ми вжили слово *вірус*:

*Hey Basildon JCP!!
You’re probably forgotten me.
It’s been such a long time,
Since you’re heard me whine,
But don’t forget I will soon be free [74].*

Автор не використав жодного медичного терміну, проте ми вжили слово *вірус* для того, щоб покращити звучання лімерика та підкреслити образність вірусу:

*Привіт, Басільдон, моє місце сили,
Ви, мабуть, сильно за мною голосили,
Бо пройшло багато часу,
Як через вірус я не виходив на терасу,
Але скоро я ввірвусь у світ, як Ви й просили.*

Ще один лімерик містить такий ж медичний термін, як в попередніх лімериках – *virus*:

*The virus has closed down much biz,
Caused the stock market to lose its fizz,
If there signs of recession
Lead us into Depression,
We'll need prophet, guru and wiz [72].*

Ми переклали слово *virus* без змін, і воно звучить *вірус*. Також тут вжито слово *depression*, що перекладається “*депресія, смуток, пригнічений стан*” [78]. В нашому перекладі воно звучить так само – *депресія*:

*Через вірус багато людей сидять вдома,
Магазини втратили метушню – це їхня втома,
І якщо є знаки агресії,
Що ведуть нас до Депресії,
Гуру й чарівник потрібні нам для відОма.*

Наступні лімерики належать до групи медичних термінів, які відносяться до предметів захисту. Одним з цих лімериків є наступний:

*We are told to stay 2 metres apart
but sometimes I don't have the heart
to say, "Put on your mask",
this is not a great task
to help COVID 19 depart [74].*

Медичний термін *mask* перекладено як *маска*:

Важливе завдання сьогодні для нас:

Тримати дистанцію повсякчас,

Але через нерішучість не можу сказати:

“Одягніть маску”. Це всім треба знати.

Інакше КОВІД не покине нас.

В наступному лімерику також використано слово *mask*:

People are taking on the task

of making a protective mask.

Using fabric or T shirt,

Unmentionables that convert,

See them creatively recast [72].

Словосполучення *protective mask* я переклала як *маску*, опустивши слово *protective*:

Люди беруться за важливе завдання:

Пошити маску для свого оберігання.

Вони беруть все, що потрапляє їм в руки,

Для діла підходять навіть перуки.

Яка ж краса виходить з їхнього бажання!

До третьої групи медичних термінів належать лімерики, що називають соціальні заходи. Першим з таких лімериків є наступний:

The lockdown has got me quite floored

I've read all the books that I stored.

And even at stages

I've read Yellow Pages

Do you think I'm a tiny bit bored? [73]

Слова *lockdown* перекладається “локдаун, карантин, ізоляція” [79]. В нашому перекладі це слово так і звучить – локдаун:

Локдаун змусив мене нудьгувати

І змусив книги різні читати.

*Так от, поступово, крок за кроком,
Навіть телефонний довідник прочитала ненароком.
Думаєте, вийшло нудьгу вгамувати?*

Інший лімерик з медичним терміном описує людський стан під час карантину:

*Lockdown is no fun I huff puff and moan
As I sit in my bored and alone
Pubs are closed, no friends to meet
Nothing left to do but eat
Now I have fine chins and weigh twenty stone [74].*

Слово *lockdown* в перекладі не змінилось і також звучить локдаун:

*Локдаун на сьогодні для нас –
Гніву, нудьги, роздратування час,
Бо все закрито, і з друзями не зустрінисьь,
Лишається лиш вдома їсти і зрїтисьь.
Так я набрала лишніх 20 кг окрас.*

Наступний лімерик містить термін, що описує заходи безпеки під час локдауну:

*Biweekly shopping has been my goal
But social distancing is taking its toll.
While donning my mask,
“Who are you?” he asked.
“It’s your wife”, I said. “Put down that pole” [73].*

Словосполучення *social distancing* перекладається як “соціальне дистанціювання, соціальна дистанція” [79]. Ми переклали його так само – соціальна дистанція:

*Похід в магазин для мене – це відпочинок,
Але соціальна дистанція – як поєдинок:
Одягнеш маску, і не знаєш,
Чи дружину свою впізнаєш,*

Бо під маскою не видно навіть сльозинок.

Девід Бішоп у своєму лімерику використав поширений медичний термін, який зображує період часу, коли люди посилено готуються до карантину:

*When lockdown was first put in place,
Of toilet rolls there was no trace
So I took on the task
To fashion mask
And that wiped the smile from my face! [74]*

Цим терміном тут виступає слово *lockdown*, що в перекладі так і звучить локдаун:

*Коли локдаун ввели одразу,
Люди з магазинів навіть туалетний папір змели відразу.
Для мене було важливе завдання:
Пошити маску для оберігання,
Бо радіти життю неможливо через оту заразу.*

Ще один лімерик містить такий же медичний термін, але тут він описує позитивні сторони карантину:

*Whilst in Lockdown through Covid 19
My Tech skills have come on like a dream
Portal, Skype, Twitter, Zoom,
All have been such a boon,
And now I can TikTok like a Teen! [74]*

В перекладі слово *lockdown* перекладено без змін локдаун. Також тут вжито слово першої групи медичних термінів – *Covid*, яке ми не переклали, а просто пропустили:

*Під час локдауну я дечому навчилась:
Технічні навички у мене з'явилися.
Портал, Скайп, Твіттер, Зум
Можу користуватись швидко, без роздум.*

Також здібності й до ТікТок проявились.

І на кінець аналізу перекладу медичних термінів розглянемо групу медичних слів, що позначають психологічний стан людини. Серед проаналізованих та перекладених нами лімериків, сюди належать 2 лімерики.

Один з них – наступний:

There was an old lady of Gravesend

Who into melancholy refused to descend.

Many days of lockdown

Did not bring her down.

Her secret: a small canine friend [73].

Медичний термін, що позначає психологічний стан людини, такий як *melancholy*, перекладено відповідно, а саме: *меланхолія*:

В Грейвсенді жила жінка одна,

В меланхолію впасти відмовлялась вона,

Та довготривалий карантин

Її не засмутив.

А все тому, що у неї з собакою дружба була.

І ще один лімерик, який містить медичний термін цієї групи, наведений нижче:

The virus has closed down much biz,

Caused the stock market to low its fizz,

If there signs of recession

Lead us to Depression,

We'll need prophet, guru and wiz.

В цьому лімеріку використано слово медичного характеру *depression*, яке ми переклали, відповідно, *депресія*:

Через вірус багато людей сидять вдома,

Магазини втратили метушню – це їхня втома,

І якщо є знаки агресії,

Що ведуть нас до Депресії,

Нам потрібні гуру й чарівник, бо буде перевтома.

Майже половина аналізованих лімериків містять лексичні одиниці з конотативним оціночним значенням: *This terrible virus* [73]; *With COVID-19 we've been cursed* [73]; *In my man cave sad and weary* [72]; *This whole epidemic is outrageous* [72]. У всіх прикладах оціночне значення є негативним. Один з авторів охарактеризував вірус метафорично як убивцю [72]:

This terrible virus called Covid Nineteen

Is a killer that cannot be seen [73].

Переклад звучить так:

Цей жахливий вірус Ковід Дев'ятнадцять

Вже вбив людей тисячі надцять.

Діана Пекараро описує вірус як розбійника [71]:

The virus has closed down much biz [72].

Рядок з цього лімерика ми переклали так:

Через вірус багато людей сидять вдома.

Такі лімерики мають концептуальну основу: ВІРУС – ВБИВЦЯ (РОЗБІЙНИК).

Як підсумок аналізу тропів із стилістичними прийомами перекладу, можна зробити маленьку статистику. Серед тропів в аналізованих поезіях найбільшу частотність має гіпербола. Вона зустрічається у 15 з 25 творів. Наступною йде метафора (у 8 творах), потім – іронія (у 7 творах), далі – антитеза (у 4 творах), градація та метонімія (у 2 творах), оксиморон (у 1 творі).

Медичні лімерики та медична термінологія користується великим попитом та інтересом на сьогодні. Тому перспективи подальших досліджень полягають в аналізі стилістичних та прагматичних аспектів використання медичних лімериків в інших англомовних країнах [71].

Висновки до Розділу 2

Отже, в останні десятиліття досягнення художньої літератури, зокрема поезії, стають надбанням текстів інших функціональних стилів – публіцистики, рекламних текстів. Це стосується використання образності, антитези, рими.

Пандемія коронавірусу, яка вже два роки шириться світом, призвела до значних змін у системі охорони здоров'я, спілкуванні багатьох людей у світі, їх поведінці. Таким чином виріс інтерес до медицини, медичної термінології, медичної літератури. Найбільш креативні люди намагаються описати нинішню ситуацію в оповіданнях, віршах, есе. Під час локдауну, часто перебуваючи на самоті чи в обмеженому колі спілкування, автори виражали своє розуміння ситуації саме завдяки лімерикам. Вони використовували гумор або іронію.

Протягом написання дипломної роботи ми переклали та проаналізували 25 лімериків різних авторів. Під час дослідження було визначено використання таких виразових засобів (тропів), як гіпербола, метафора, антитеза, метонімія, оксиморон.

Стилістичні засоби в англійських лімериках коронавірусної тематики трохи відрізняються за семантикою від класичних лімериків 19-20 століть.

Отже, серед проаналізованих текстів, зокрема, мало текстів із грою слів, метафорою. Проте, досить поширеною є гіпербола. В лімериках гіперболізуються пасивний спосіб життя внаслідок локдаунів, збитки, які завдав коронавірус економіці, великий аспект поширення цього вірусу. У ряді творів гіпербола має іронічний характер, оскільки автори перебільшують сумний настрій через неможливість відвідати пивбар чи стадіон, а носіння захисних масок призводить до парадоксальних ситуацій, коли чоловік не впізнає свою дружину.

Крім гіперболи, яка досить часто зустрічається у лімериках, є багато й інших стилістичних засобів, що вживаються у лімериках. Серед них можна назвати метафору, метонімію, градацію, антитезу.

Отже, пандемія коронавірусу, як зазначалося вище, внесла свої корективи у життя всього світу. Внаслідок цього значно виріс інтерес до медицини, медичної термінології. Медичні терміни стали надбанням не лише фахівців, але й звичайних людей, які у розмовах з членами своїх сімей або своїми друзями обговорюють медичні проблеми.

Отже, ми проаналізували 25 лімериків, про що згадувалось вище, в яких використані медичні терміни. Ці терміни відносяться до чотирьох семантичних груп.

Лімерики, в яких вживаються медичні терміни, можна перекласти без проблем, але є й такі, над якими треба помудрувати. В більшості лімериків, в яких вживаються, наприклад, слова COVID, virus, mask, lockdown, перекладено без змін. Є лімерики, в яких відсутнє будь-яке слово медичного характеру, але в наших перекладах ми вживали такі слова. Або в лімериках є якесь слово медичної термінології, ми могли його пропустити і не перекладати.

Отже, серед тропів в аналізованих поезіях найбільшу частотність має гіпербола. Вона зустрічається у 15 з 25 творів. Наступною йде метафора (у 8 творах), потім – іронія (у 7 творах), далі – антитеза (у 4 творах), градація та метонімія (у 2 творах), оксиморон (у 1 творі).

Медичні лімерики та медична термінологія користується великим попитом на сьогодні. Отже, перспективи подальших досліджень полягають в аналізі стилістичних та прагматичних аспектів використання медичних лімериків в інших англомовних країнах.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження ми дійшли висновків, що в сучасному суспільстві гумор дуже важливий і без нього важко обійтися в житті. Почуття гумору цінується у всіх сферах життєдіяльності і всіх рівнях суспільства, а також зустрічається в літературі, серіалах, кіно, газетах, журналах тощо.

Серед усього розмаїття гумору цінується саме англійський гумор: лаконічний, тонкий і часом дошкульний. Саме англійці вважаються майстрами найвишуканіших жанрів. Тому, серед національно-специфічних особливостей англійців виділяють такі види гумору: іронія, пародія, анекдот, сатира, жарт, каламбур, епітафія та лімерик.

Лімерик – це жартівливі епіграми на будь-яку тему, для яких характерні комічні або гротескні елементи, параномазії, каламбури, гра слів. Цей гумористичний вірш складається з 5 рядків і заснований на обіграванні нісенітниці. Він побудований за схемою *a-a-b-b-a*. Обов'язковою умовою лімерика є дивакуватість, парадоксальність, незвичайність, іронія, навіть абсурд.

Найбільш відомим автором англійських лімериків вважається Едвард Лір. Фактично він є “батьком” літературних лімериків. Він використав форму жартівливих пісень, які пов'язують з ірландським містом Лімерик. У його поезіях часто перебільшується певна риса зовнішності. Тема зовнішності є однією з найбільш популярних. Також до цього жанру звертались Л. Керролл, Х. Беллок, Г. Честертон, О. Неш.

Сучасна література неможлива без медичної літератури та медичної термінології. Важливим фактором вивчення медичної термінології є вивчення структури термінів та їх використання в різних контекстах. Сучасна наукова медична література містить величезну кількість термінів, що можуть становити певну складність під час перекладу.

Поширеними джерелами збагачення медичної термінологічної лексики є словоскладання, аббревіація, еліпсис, епоніми. Незважаючи на те, що

терміни є характерною рисою наукового стилю мовлення, термінологія медицини часто трапляється в публіцистичному стилі та художній літературі.

Під час перекладу англійських статей чи промов перекладач стикається з відсутністю відповідних реалій життя в нашому середовищі, з відмінністю сприйняття українськомовним реципієнтом чужомовних метафор. Ці труднощі вирішуються застосуванням таких перекладацьких трансформацій: лексичної заміни, антонімічного перекладу, синтаксичної перестановки.

В останні десятиліття досягнення художньої літератури, зокрема поезії, стають надбанням текстів інших функціональних стилів – публіцистики, рекламних текстів.

Пандемія коронавірусу, яка вже два роки шириться світом, призвела до значних змін у системі охорони здоров'я, спілкуванні людей та їх поведінці. Внаслідок цього виріс інтерес до медицини, медичної термінології та медичної літератури. Під час локдауну саме завдяки лімерикам автори виражали своє розуміння ситуації.

Протягом написання дипломної роботи ми переклали та проаналізували 25 лімериків різних авторів. Під час дослідження було визначено використання таких виразових засобів (тропів), як гіпербола, метафора, антитеза, метонімія.

Отже, серед проаналізованих текстів, зокрема, мало текстів із грою слів, метафорою. Проте, досить поширеною є гіпербола. В лімериках гіперболізуються пасивний спосіб життя внаслідок локдаунів, збитки, які коронавірус завдав економіці, великий аспект поширення цього вірусу. У ряді творів гіпербола має іронічний характер, оскільки автори перебільшують сумний настрій через неможливість відвідати пивбар чи стадіон. Крім гіперболи, яка досить часто зустрічається у лімериках, є багато й інших стилістичних засобів, що вживаються у лімериках. Серед них можна назвати метафору, метонімію, градацію, антитезу.

Отже, ми проаналізували 25 лімериків, як зазначалося вище, в яких використані медичні терміни. Ці терміни відносяться до чотирьох семантичних груп.

Лімерики, в яких вживаються медичні терміни, можна перекласти без проблем, але є й такі, над якими треба помудрувати. В більшості лімериків, в яких вживаються слова медичного характеру, перекладено без змін. Є лімерики, в яких відсутній будь-який медичний термін, але в перекладах ми вживали такі терміни. Або в лімериках є якесь слово медичної термінології, ми могли його пропустити і не перекладати.

Отже, в результаті дослідження можна підсумувати, що серед тропів в аналізованих поезіях найбільшу частотність має гіпербола. Вона зустрічається у 15 з 25 творів. Наступною йде метафора (у 8 творах), потім – іронія (у 7 творах), далі – антитеза (у 4 творах), градація та метонімія (у 2 творах), оксиморон (у 1 творі).

Медичні лімерики та медична термінологія користується великим попитом на сьогодні. Тому перспективи подальших досліджень полягають в аналізі стилістичних та прагматичних аспектів використання медичних лімериків в інших англомовних країнах.

Отже, гумор важливий в житті кожної людини. Без гумору ми б не змогли легше реагувати на якісь “гострі” жарти в нашу сторону. Мати почуття гумору – важливо, адже без нього життя не цікаве та дивне.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Англійський гумор [Електронний ресурс]. URL: <http://enlizza.com/англійський-гумор/>.
2. Англійський гумор: приклади та специфіка [Електронний ресурс]. URL: <https://md-eksperiment.org/post/anglijskij-gumor>.
3. Англійський гумор як ознака тонкого розуму [Електронний ресурс]. URL: <https://grandlingua.com.ua/shop/news/angliyskiy-gumor-yak-oznaka-tonkogo-rozumu>.
4. Британський (англійський) гумор [Електронний ресурс]. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Британський_\(англійський\)_гумор](https://uk.wikipedia.org/wiki/Британський_(англійський)_гумор).
5. Британський гумор або підкажіть де сміятися [Електронний ресурс]. URL: <https://ufsf.com.ua/британський-гумор-або-підкажіть-де-см/>.
6. Британський гумор з прикладами жартів [Електронний ресурс]. URL: <https://learn-english.net.ua/samovchitel/britanskij-gumor-z-prikladami-zhartiv/>.
7. Варданян О. Особливості англійського гумору. Матеріали Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції “Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання”, Том 2. Тернопіль: ТНТУ, 2009. 7 с.
8. Все про лімерики. Лімерік [Електронний ресурс]. URL: <https://kerchtt.ru/uk/vse-o-limerikah-limerik-limerick-poeziya-nonsensa-pravila-napisaniya/>.
9. Гумор [Електронний ресурс]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Гумор>.
10. Гусар М. В. Лінгвокогнітивний і комунікативно-прагматичний аспекти приватних газетних оголошень (на матеріалі сучасної британської періодики): дис. ... д-ра філол. наук: спец. 10.02.04. К., 2004. 230 с.
11. Гуцал К. В. Лінгвістичні засоби створення гумористичного ефекту у класичних і сучасних медичних лімериках під шрифтом «гумористична поезія». Хмельницький: ХНУ, 2022. 31 с.

12. Деякі аспекти щодо визначення комічного у творі Джерома К. Джерома [Електронний ресурс]. URL: <https://md-eksperiment.org/post/20180112-deyaki-aspekti-shodo-viznachennya-komicnogo-u-tvori-dzheroma-k-dzheroma>.
13. Діденко І. А. Особливості національного англійського гумору/ Ірина Діденко. Житомир: ЖДУ, 2022. [Електронний ресурс]. URL: <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/57-dvadtsyat-soma-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/703-osoblivosti-natsionalnogo-anglijskogo-gumoru>.
14. Дубенко О. Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов. Вид.2-е. Вінниця: Нова Книга, 2011. 328 с.
15. Едвард Лір [Електронний ресурс]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Едвард_Лір.
16. Еліпсис [Електронний ресурс]. URL: <https://ukrlit.net/info/criticism/elipsis.html>.
17. Епітафія [Електронний ресурс]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Епітафія>.
18. Ємець О. В. Лімерик у стилістичному та перекладознавчому аспектах. ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2008. С. 32-36.
19. Ємець О. В., Гуцал К. В. Сучасні медичні лімерики: стилістичний та функціональний аспект. Topical Issues of Modern Science, Society and Education. Харків. 2022. С. 1467-1472.
20. Засоби комічного [Електронний ресурс]. URL: https://ridnamova.kiev.ua/html_lit/1.5_lit.html.
21. Засоби комічного у творчості Остапа Вишні [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/tvory/printit.php?tid=6701>.
22. Зюскінд Патрік. Запахи, або Історія одного вбивці (Парфуми) [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=123>.

23. Ідейно-тематичний зміст п'єси М. Старицького “За двома зайцями”. Засоби сатиричного зображення у творі [Електронний ресурс]. URL: <https://ukrlit.net/item/1567.html>.
24. Категорія комічне: сутність, змістовність форм. Естетична міра комічного [Електронний ресурс]. URL: https://pidru4niki.com/15890315/etika_ta_estetika/kategoriya_komichne_sutnist_z_mistovnist_form_estetichna_mira_komichnogo.
25. Клапка Джером Джером “Троє в одному човні (Як не рахувати собаки)” [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3770>.
26. Куліш Ірина. Терміни “коренізація” та “доместикація”. Їх походження та місце в сучасній українській терміносистемі перекладознавства. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2017. 8 с.
27. Куцак А. Ю. Англійська медична термінологія та її функціонування в текстах різних стилів. Херсон: ХНТУ, 2018. С. 52-54.
28. Лімерик (поезія). [Електронний ресурс]. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Лімерик_\(поезія\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Лімерик_(поезія)).
29. Лімерики – літературна розвага для дітей [Електронний ресурс]. URL: <https://pustunchik.ua/ua/online-school/literature/lymeryky-dlia-ditei>.
30. Лір Едвард [Електронний ресурс]. URL: <https://javalibre.com.ua/java-book/author/bio/25143>.
31. Марк Твен і його комічна маска [Електронний ресурс]. URL: <https://md-eksperiment.org/post/20180422-mark-tven-i-jogo-komichna-mask#:~:text=>
32. Містер Бін [Електронний ресурс]. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Містер_Бін_\(персонаж\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Містер_Бін_(персонаж)).
33. Ніколаєва Н. С. Українська сміхова культура: лінгвокультурологічний аспект. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2019. С. 16-19. [Електронний ресурс]. URL: <http://ucs-univ.kiev.ua/images/archive/issue5/4.pdf>.

34. Особливості відтворення термінів у перекладах роману П. Зюскінда “Запахи, або Історія одного вбивці (Парфуми)” українською та англійською мовами. 2020. 26 с.
35. Позаяк Ю. Шедеври. Київ: АБА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2013. 235 с.
36. Попович А. Лімерики гра зі словами як вияв індивідуального погляду на світ. Криворізький відділ освіти. Веселівська загальноосвітня школа I-III ступенів. 2014. С. 87-91.
37. Самоіронія – що це таке, її приклади і способи оволодіти [Електронний ресурс]. URL: <https://mzosh19.org.ua/91787/самоіронія-що-це-таке-її-приклад-і-сп/>.
38. Спунеризм [Електронний ресурс]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Спунеризм>.
39. Теорія і практика перекладу: навч. посіб. Ємець О. В., Скиба К. М., Мацюк О. О. та ін. Хмельницький: ХНУ, 2014. 222 с.
40. Художні засоби в таблицях [Електронний ресурс]. <https://zno.if.ua/?p=78>
41. Чарівний світ братів Чапеків: творчість, що долає всі кордони [Електронний ресурс]. URL: <https://archive.chytomo.com/news/charivnij-svit-brativ-chapekiv-tvorchist-shho-dolaye-vsi-kordoni>.
42. Що таке гумор, англійський гумор [Електронний ресурс]. URL: <https://jak.koshachek.com/articles/shho-take-gumor-anglijskij-gumor-porivnjannja.html>.
43. Як зрозуміти англійський гумор? [Електронний ресурс]. URL: <https://enguide.ua/magazine/kak-ponyat-angliyskiy-yumor>.
44. 20 художніх засобів, що роблять літературу яскравішою [Електронний ресурс]. <https://znoclub.com/mova-ta-literatura/551-khudozhni-zasobi-literaturi-tablitsi.html>
45. Aksenova N. N., Kozhukhova N. E., Sharapova A. A. Osobennosti lyngvystycheskoho u logyko-poniatyinoho aspektov yzuchenyia medytsynskykh termynov [Електронний ресурс]. <https://medmag.bsmu.by/category10/article417/>.

46. Balyshyn S. Y. O sokrashcheniakh v podiazyke medytsyny (na materyale anglyiskoho iazyka). Raznovydnyty y zhanry nauchnoi prozy. Lyngvostylstycheskye osobennosti. M., 1989. С. 54-57.
47. Baring-Gould W. S. The Lure of the Limerick. London, 1969.
48. Cronin A. The Citadel. M.: Foreign Languages Publishing House, 1963. 475 p.
49. Edward Lyr. Edward Lear [Електронний ресурс]. URL: <https://www.peoples.ru/art/literature/poetry/oldage/lear/>.
50. Epytafyy yzvestnykh liudey s glubokym smyslom [Електронний ресурс]. URL: <https://habr.com/ru/company/englishdom/blog/487896/>.
51. Fox K. Watching the English. The Hidden Rules of English Behaviour. London: Hodder, 2005. 426 p.
52. Glyn A. The Blood of a Britishman. London: Hutchinson Of London, 1970. 328 p.
53. Honcharova E. A. Lymeryky – iumorystycheskyi zhanr anglyiskoi poezyu. Kalynyngrad: MAOU. 2013. 24 с.
54. Karasyk A. V. Lynhvokulturnye kharakterystyky anglyiskoho iumora: dys. kand. fylolog. nauk: 10. 02. 04. Volgograd, 2001. 196 с.
55. Logycheskyi analiz iazyka. Kontseptualnye polia ygry. – M.: Yndryk, 2006, С. 327-335.
56. One-liner [Електронний ресурс]. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/One-liner>.
57. Patrick Süskind. Perfume: The Story of a Murderer [Електронний ресурс]. URL: <https://onlinereadfreenovel.com/patrick-suskind/33925-perfume-the-story-of-a-murderer.html>.
58. Razheva E. Y. Lymeryk: neperevodymaia ygra slov yly perevodymaia ygra formy?// Logycheskyi analiz iazyka. Kontseptualnye polia ygry. – M.: Yndryk, 2006, С. 327-335.
59. Shestakov V. P. Anglyiskaia lyteratura y anglyiskyi natsyonalnyi kharakter. M.: Nestor-Ystoryia, 2010. 312 с.

60. Skrhova V. An Analysis of English National Character with Main Focus on Social Inhibitions: Bachelor Thesis, Brno: University Brno, 2015. 49 p.
61. Surreal humour [Електронний ресурс]. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Surreal_humour.
62. Ter-Mynasova S. G. Rol iazyka v formirovaniy lychnosti. Iazyk y natsyonalnyi kharakter; Ekaterynburg, 2004.
63. Troe v lodke, ne schytaia sobaky: Knyga dlia chtenuia na anglyiskom iazyke. – SPb.: KARO, 2013. 256 c.
64. Vasyna M. V. Aktsentnoe oformlenye termynologicheskyykh slovosochetanyi v anglyiskom medytsynskom dyskurse: avtoref. dyss. ... kand. fylol. nauk. Yvanovo: YvGU, 2004. 21 c.
65. Zubova L. Iu. K voprosu ob osobennostiakh y trudnostiakh perevoda anglyiskyykh medytsynskyykh sokrashcheniy. Vestnyk VGU. Vyp. 2. Voronezh: VGU, 2005. С. 113-117.

ПЕРЕЛІК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

66. Академічний тлумачний словник [Електронний ресурс]. URL: <http://sum.in.ua/s/evfemizm>.
67. Академічний тлумачний словник [Електронний ресурс]. URL: <http://sum.in.ua/s/zharghonizm>.
68. Англо-український словник [Електронний ресурс]. <http://www.unlimited-translate.org/en/dictionaries/english-to-ukrainian/translate/infect.htm>.
69. Словник української мови [Електронний ресурс]. URL: <http://ukrlit.org/slovnyk/каламбур>.
70. Словник української мови. Академічний тлумачний словник [Електронний ресурс]. <http://sum.in.ua/s/ghradacija>.
71. Переклад англійсько-український [Електронний ресурс]. <https://context.reverso.net/перевод/английский-украинский/Lockdown>.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

72. Anglyisky humor [Електронний ресурс]. URL: https://abroad.ru/library/eng_love/1.php.
73. Coronavirus Limericks from Community [Електронний ресурс]. URL: <https://www.slpfota.org/stories/coronavirus-limericks-from-community-poet-diane-pecoraro>.
74. Edward Lear. A Book of Nonsense [Електронний ресурс]. URL: <https://www.nonsenselit.org/Lear/BoN/bon040.html>.
75. J. B. Morton. Here lies a cannibal [Електронний ресурс]. URL: https://fabulae.ru/poems_b.php?id=386212.
76. Limerick City [Електронний ресурс]. URL: <https://www.lonelyplanet.com/ireland/county-limerick/limerick-city>.
77. Lockdown Limericks [Електронний ресурс] URL: <https://www.dorchester-on-thames.co.uk/news-and-events/lockdown-limericks/>.
78. Lockdown Limericks Results [Електронний ресурс]. URL: <https://www.hassra.org.uk/lockdown-limerick-results>.
79. The Dong with the Luminous Nose [Електронний ресурс]. URL: <https://www.alamy.com/the-dong-with-the-luminous-nose-nonsense-poem-by-edward-lear-1812-1888-illustration-by-leonard-brooke-1862-1940-image351462666.html>.
80. The Owl and the Pussy Cat [Електронний ресурс]. URL: <https://www.penguin.co.nz/books/the-owl-and-the-pussy-cat-9780723297277>.